

Univerzita Karlova v Praze
Fakulta sociálních věd
Institut politologických studií

Bakalářská práce

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD

INSTITUT POLITOLOGICKÝCH STUDIÍ

**Role think-tanků v politickém systému ČR.
Případová studie ideového a akademického
think-tanku CEP a Europeum**

Bakalářská práce

Praha 2007

Vypracoval: Zdeněk Škrobák

Vedoucí práce: Mgr. Ladislav Mrklas

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem předkládanou práci zpracoval samostatně a použil jen uvedené prameny a literaturu. Současně dávám svolení k tomu, aby tato bakalářská práce byla umístěna v Ústřední knihovně UK a používána ke studijním účelům.

V Praze 20. července 2007

Zdeněk Škrobák

Poděkování

Děkuji Mgr. Ladislavu Mrklasovi za vedení práce a podnětné připomínky. Zároveň děkuji panu Petru Machovi a Radomíru Špokovi za poskytnutí informací týkajících se jimi vedených organizací.

Obsah

OBSAH	5
ÚVOD	6
1. TEORETICKÁ ČÁST	8
1.1. Výzkum tématu	8
1.2. Vztah poznání a moci	9
1.3. Definice pojmu think-tank.....	9
1.4. Historie think-tanků.....	11
1.5. Typologie think-tanků	12
2. THINK-TANKY V ČR	15
2.1. Zprostředkování zájmů v politickém systému ČR	15
2.1.1. <i>Politické strany</i>	15
2.1.2. <i>Intermediární instituce</i>	16
2.2. Právní a finanční podmínky existence think-tanků	19
2.3. Role think-tanků v procesu transformace.....	23
2.4. Vztah think-tanků a politických stran	25
2.5. Poptávka po expertíze politického života – výzkum.....	26
3. CASE STUDY: CENTRUM PRO EKONOMIKU A POLITIKU	30
3.1. Vznik a historie, cíle, právní forma	30
3.2. Orgány sdružení, osobnosti	30
3.3. Financování	31
3.4. Vztah k politickým stranám	32
3.5. Analýza přednáškové činnosti.....	33
3.6. Analýza publikační činnosti	34
3.6.1. <i>Newsletter</i>	34
3.6.2. <i>Sborníky</i>	34
3.7. Ostatní činnosti.....	35
3.7.1. <i>Komentáře v médiích</i>	35
3.7.2. <i>Provoz internetových stránek www.cepin.cz</i>	35
3.8. CEP v očích české politické reprezentace	36
4. CASE STUDY: EUROPEUM	38
4.1. Vznik a historie, cíle, právní forma	38
4.2. Orgány sdružení, osobnosti	38
4.3. Financování	39
4.4. Vztah k politickým stranám a postoj k evropské integraci	40
4.5. Analýza výzkumné činnosti	41
4.6.1. <i>Informační portál EurAktiv.cz</i>	43
4.6.2. <i>Časopis Integrace</i>	43
4.7. Analýza přednáškové činnosti.....	43
4.8. Ostatní činnosti.....	45
4.9. Europeum v očích české politické reprezentace.....	46
ZÁVĚR	47
POUŽITÁ LITERATURA	51
SEZNAM PŘÍLOH	55
PŘÍLOHY	56
PROJEKT BAKALÁŘSKÉ PRÁCE	58

Úvod

Tématem této bakalářské práce je role, jakou hrají tzv. think-tanky v českém politickém systému. Kladu si otázku, jakou roli hrají think-tanky při formulování a prosazování veřejného zájmu, a jak se tato role liší od role politických stran a lobbistů. Toto téma nepatří v rámci české politologie mezi témata často zkoumaná a samotný pojem think-tank není mezi neodbornou veřejností příliš znám, a proto se tato práce pokusí objasnit problém na všech nutných rovinách, tedy jak na rovině obecné, v níž se pokusím definovat samotný termín a popsat problém vztahu poznání a moci, tak ve střední rovině, v níž se budu ptát na situaci v České republice a také na rovině zcela konkrétní, v níž analyzuji funkce konkrétních institucí.

Jako nejlepší cesta pro zjištění vlivu think-tanků na politický proces a artikulaci veřejného zájmu v České republice se mi jeví analýza činnosti jedné konkrétní této instituce. Protože však, jak ukázu v části práce zabývající se typologií těchto organizací, existuje nevyčísitelné množství forem, jaké tyto organizace na sebe berou, považuji za nejlepší cestu jak dospět k objektivním výsledkům, prozkoumat think-tanky alespoň dva, a to jiného zaměření. Za dva základní typy, a z hlediska cíle své činnosti protiklady, většina výzkumníků považuje think-tank obhajující určité hodnoty nebo zájmy a think-tank akademický. Tyto dva typy jsem se rozhodl prozkoumat i já a to na konkrétních případech Centra pro ekonomiku a politiku a Institutu pro evropskou politiku – Europeum. Prvním z nich je think-tank hájící hodnoty svobodné společnosti a tržní ekonomiky, založený současným prezidentem Václavem Klausem a mající blízko k politické straně – ODS, a proto bývá označován jako stranický. Naproti tomu Europeum můžeme považovat za think-tank akademický, jehož hlavní činností je výzkum.

Pro téma práce jsem se rozhodl zejména proto, že se jedná o jev v České republice nepříliš zkoumaný, přestože v západních demokraciích hrají tyto instituce důležitou roli. Doufám, že tato práce bude hodnotným příspěvkem k tématu.

Klíčový význam pro první dvě části práce měla studie Jiřího Schneidera Think-tanky ve visehradských zemích, pravděpodobně nejucelenější česká studie na toto téma. Kvalitně zpracovanou historii a komparaci amerického a evropského modelu think-tanků je možné nalézt ve studii Diane Stone Policy Research Institutes and Think Tanks in Western Europe: Development Trends and Perspectives. Pro úvod do problematiky vzniku think-tanků v postkomunistických zemích byla klíčová studie bulharského politologa Ivana Krasteva The Liberal Estate: Reflections on the Politics of Think Tanks in Central and Eastern Europe.

Ucelený popis situace, v níž působí think-tanky v České republice, přináší studie Davida Krále, Radomíra Špoka, a Vladimíra Bartoviče Public Policy Centres in the Czech Republic. Při psaní případových studií jsem využíval hlavně internetových stránek zmíněných institucí.

1.1. Výzkum tématu

Studium think-tanků je relativně novým fenoménem. Zabývají se jím především výzkumníci ve Spojených státech a západní Evropě (Stone, McGann, Weaver). Převážná většina publikací je v anglickém jazyce. Většina výzkumníků také přijala původní terminologii. První publikace věnující se think-tankům vyšla sice již v roce 1971¹, většina prací však vyšla v posledních deseti letech (Boucher, 2004: 7). Toto téma bylo tedy donedávna opomíjeno. Stone vysvětluje nedostatek pozornosti těmto organizacím pozdním vývojem a charakteristikami těchto organizací, jež se staly viditelnými teprve v polovině 70. let v souvislosti s jejich medializací a vzrůstajícím podílem obhajoby na jejich činnosti. (citace dle Boucher, 2004: 7) V zemích postkomunistické Evropy se tomuto tématu věnuje pouze několik výzkumníků (Struyk, Krastev, Schneider). Podle Krasteva (Krastev, 2000) je „*think-tank něco, o čem každý slyšel, ale nikdo nestudoval*“. Většina z těchto nových výzkumných institucí je proto známější v Bruselu a Washingtonu než v zemích, v nichž působí. Kromě několika místních výzkumníků se výzkumem think-tanků v postkomunistických zemích zabývají také mezinárodní a zahraniční instituce, které se podílely na jejich vzniku nebo s nimi spolupracují. Schneider (Schneider, 2003: 35) uvádí jako příklady projekt obchodní komory Spojených států CIPE (Center for International Private Enterprise), projekt Freedom House nazvaný RTTI (Regional Think-tank Initiative), jehož výsledkem je adresář think-tanků ve středovýchodní Evropě a projekt japonské vládní organizace NIRA (National Institute for Research Advancement), zabývající se think-tanky v globálním hledisku. Výsledkem práce všech těchto projektů jsou seznamy institucí. Jejich použití pro studium postkomunistických zemí je však problematické, neboť think-tanky v transformujících se zemích velmi dynamicky vznikají, transformují se i zanikají (Schneider, 2003: 35).

---

1 Dickson, Paul: Think Tanks, Atheneum, New York 1971

1.2. Vztah poznání a moci

K určení role, kterou think-tanky v politickém systému hrají, je nejprve nutno prozkoumat obecně, jaký vztah k sobě poznání a moc zaujmají. V čele Platonovy ideální obce měl stát filozof. Mnoho podnětných myšlenek přinesl Machiavelliho Vladař. Od dob Thomase Mora se v utopických dílech objevuje myšlenka využití vědy k dosažení ideální společnosti. „V Baconově *Nové Atlantidě* se poprvé objevila pozitivistická představa moderního výzkumného ústavu ve službách státu.“ (Schneider, 2003: 17). Od *Nové Atlantidy* byl již pouze krok ke zneužití vědy moderními totalitními režimy 20. století. Z toho také plyne v postkomunistických zemích velmi opatrný postoj k využití vědy v politice.

Jiná situace panuje v dlouhodobě demokratických zemích. V moderní době není o potřebě expertů pochyb. Poptávku po informacích, které by pomohly modernizaci, podle Stone (Stone, 2003:15) vytvořila nedostatečná kapacita vlády ujmout se sociálního výzkumu a vzrůstající uvědomění střední třídy. V poválečné Evropě převážila keynesiánská makroekonomika a ta ve spojení se sociálně demokratickým konsenzem tvořila více než kdy jindy poptávku po analýzách politiky.

Důležitý vliv pro použití poznatků vědy v politické činnosti měl též rozvoj a s ním spojená přeměna politické vědy. Zatímco v minulosti bylo centrem úvah dobré zřízení a dobrý vládce, v průběhu 20. století byla politická filosofie a klasická politická věda v centru zájmu badatelů vystřídána analýzou politiky (policy analysis). Na jejím počátku stála snaha spojit humanitně orientovanou perspektivu, tedy možnost zlepšení světa, s prostředky exaktních věd (Fiala, 2000: 25). Policy analysis je podle definice Thomase R. Dye (citace dle Fiala, 2000) „zkoumání toho, co vláda dělá, proč to dělá a co to způsobí“. Tato metoda zkoumající výsledky určitých mocenských kroků se u institucí zkoumajících politiku a think-tanků stala dominantní. Podle Schuberta (Schubert, 1991: 19) vystavěla policy analysis prostřednictvím politického poradenství most k praktické politice.

1.3. Definice pojmu think-tank

Termín think-tank je užíván v mnoha odlišných kontextech a výrazech. V doslovném překladu znamená „myšlenková nádrž“. Ve Spojených státech během 2. světové války bylo tímto termínem označováno „bezpečné a izolované prostředí pro odborníky-stratégy zabývající se vojenským plánováním“ (citace dle Schneider, 2003: 30). The Oxford English

Dictionary definuje pojem jako „výzkumnou instituci nebo jinou organizaci poskytující poradenství nebo ideje na národní nebo komerční problémy; interdisciplinární skupinu konzultantů.“ Dospět k dnešnímu významu není snadné. Think-tanky se mohou lišit ve velikosti, struktuře, oblasti zájmu a významu. Výsledkem této diverzity jsou obtíže s definicí (Stone, 2003: 5). Zatímco v anglosaském kontextu představoval think-tank po většinu minulého století nevýdělečnou právní entitu nezávislou na vládě, v Evropě byl tento termín aplikován také na mnohé úřední a poloúřední orgány. Stone definuje think-tank jako „nezávislý (obvykle soukromý) výzkumný ústav zaměřený na politiku („policy“), jehož součástí jsou badatelé zabývající se studiem určité oblasti politiky nebo širšího spektra politických otázek a jehož smyslem je aktivně a různými způsoby vzdělávat veřejnost a radit politikům a rozhodujícím činitelům“. (citace dle Schneider, 2003: 31) Ve snaze o globální platnost definice pokračuje: „bývají často kvazi-vládní, či kvazi-akademické instituce, jimž chybí nezávislost a vazba na občanskou společnost, jakou obvykle mívají nevládní organizace.“ Studie zabývající se problematikou think-tanků v kontextu západní Evropy (Boucher, 2004: 2) definuje think-tank pomocí devíti kritérií, podle nichž se jedná o: 1. stálou organizaci, 2. specializující se na produkci politických řešení, 3. mající stále zaměstnance, 4. produkující ideje, analýzy a rady, 5. s cílem navázat kontakt s politiky a veřejným míněním, 6. bez odpovědnosti za vládní aktivity, 7. snažící se udržet výzkumnou nezávislost a nebýt svázan partikulárními zájmy, 8. jejíž hlavní aktivitou není vzdělávání nebo subvencování studentů, 9. snažící se přispět veřejnému blahu, tedy ne čistě komerčním skupinám. Schneider (Schneider, 2003: 31) definuje think-tanky jako „instituce zabývající se výzkumem či analýzou politiky (policy), které působí jako flexibilní síťové struktury na pomezí oblastí výzkumu a vzdělání, politiky, podnikání i třetího (nevládního, občanského) sektoru a jsou finančně i institucionálně nezávislé na státu či vyhraněných zájmových skupinách.“ Král a Špok (Král, Špok, 2006: 3) tímto termínem označují „všestranné instituce existující nezávisle na vládě nebo veřejné správě analyzující veřejnou politiku, snažící se ovlivnit politický proces nebo k němu přispět, poskytující expertízu a poradenství politikům, médiím a veřejnosti.“

Uvedené příklady definic ukazují, že ne všechny instituce, označované jako think-tanky, vyhovují všem definicím. Tyto definice reprezentují obrovskou diverzitu, jaká v činnosti think-tanků existuje.

1.4. Historie think-tanků

Ačkoli termín think-tank pochází z druhé světové války, někteří výzkumníci označují tímto termínem instituce mnohem starší. Smith vidí zárodek prvních amerických výzkumných institucí již po občanské válce. (citace dle Klíč, 2004: 9) Think-tanků bylo málo, ale byly poměrně vlivné. McGann (McGann, 2006: 54) jejich původ vidí v tradicích korporátní filantropie tzv. Pokrokové éry na přelomu 19. a 20. století, kdy „*se ostře oddělovala zákonodárná a výkonná moc státu... a panovala touha uplatňovat odborné znalosti v rozhodování státní správy a tendence očekávat, že soukromý sektor pomůže státní správě myslet.*“

Druhá vlna nástupu think-tanků nastává během druhé světové války a trvá do konce 70. let. Think-tanky se začínají specializovat buď na domácí nebo zahraniční a obrannou politiku. V poválečné Evropě se rozvíjejí instituce Evropských společenství a s tím je spjat také rozvoj politického výzkumu. Výzkumné instituce mají technokratický styl, jsou relativně elitní, pragmatické, nestranné a objektivní (Stone, 2003: 11).

Třetí vlna od konce 70. let byla spojena jednak s šířením think-tanků do celého světa, jednak s větší specializací. Vznikají think-tanky zaměřené na ekologii, mírová studia, práci, měnovou politiku a další témata. Objevuje se normativní agenda, obhajoba, některé z think-tanků jsou spjaty s politickými stranami. Důležité je otřesení důvěry v keynesiánskou ekonomiku a sociální stát a vznik tzv. „Nové pravice“, s níž jsou spjaty významné konzervativní think-tanky (Heritage Foundation, Adam Smith Institute). Ty představují silnou konkurenci pro tradiční think-tanky pocházející z univerzit a jako reakci na ni mnoho univerzit zakládá specializovaná výzkumná centra. Od konce 80. let se think-tanky šíří také do postkomunistických zemí střední a východní Evropy.

Stone (Stone, 2003: 13) hovoří o čtvrté vlně think-tanků objevující se od začátku 90. let, jež se liší od vln předcházejících tím, že výzkumné zájmy překračují hranice jednotlivých národních států. To souvisí jednak s prohlubováním evropské integrace a rozšiřováním politické sféry, jednak s vzrůstajícím vlivem nestátních aktérů.

1.5. Typologie think-tanků

Think-tanky lze řadit podle celé řady kritérií. Ve své typologii budu vycházet z práce Jiřího Schneidera (Schneider, 2003). Ten řadí think-tanky podle následujících kritérií:

- podle jejich organizační formy
- podle role, kterou hrají v procesu utváření politiky
- podle jejich vztahu k aktérům tohoto procesu
- podle cílových skupin, jimž adresují svou produkci
- podle způsobu vzniku či profilu svých vůdčích představitelů

Tato kritéria nejsou vzájemně nezávislá a obsah jednoho kritéria často napoví také obsah ostatních. Proto také moje typologie v následujících podkapitolách nebude zcela přesně odpovídat typologii Schneiderově.

Podle jejich organizační formy

McGann a Weaver definují tři základní institucionální typy:

- akademické (univerzity bez studentů), odlišující se od univerzit vyšší mírou autonomie v oblasti financování, výběru agendy a personálu
- výzkumníci na zakázku
- think-tanky jako obhájci hájící určité hodnoty či zájmy, zejména stranické think-tanky

Naproti tomu Kimball rozlišuje pouze dva základní typy think-tanků a to univerzity bez studentů a obhájce zájmů.

Podle role v procesu utváření politiky a vztahu k aktérům tohoto procesu

Stone, Maxwell a Keating se pokoušejí o syntézu kritéria role výzkumu a vztahu k politické sféře. Získávají téměř dvacet typů institucí, jež se ucházejí o tyto role:

- provádějí výzkum na zakázku
- jsou součástí instituce, to často ve spojení se státní správou
- nabízejí politické poradenství
- jsou součástí občanské společnosti
- věnují se zcela nezaujatému výzkumu

Se vztahem k politické sféře souvisí také kritérium cílových skupin, jimž je určena produkce think-tanků. Krastev rozlišuje think-tanky zaměřené na:

- vládu – časté je přimknutí k politické straně či konkrétnímu politikovi
- parlament – benefitují od dárců, kteří mají zájmy týkající se tvorby nové legislativy
- média – úzce spolupracují s médii, mají flexibilní výzkumnou agendu

Podle způsobu vzniku

Struyk dělí think-tanky podle způsobu vzniku na

- zprivatizované – tedy původně státní instituce
- instituce tvořené bývalými týmy ze státních institucí
- instituce založené významnými politiky
- instituce spojené s politickými stranami
- komerční poradenské instituce
- odnože dříve založených institucí vzniklé jako důsledek osobních a profesionálních sporů

Anglosaský a kontinentální model

Think-tanky v Evropě a Spojených státech jsou v některých ohledech velmi odlišné. Stone (Stone, 2003: 9) uvádí statistiky týkající se think-tanků ve Spojených státech a EU 15² a možná vysvětlení tohoto stavu. Americký systém bývá hodnocen jako více otevřený, pluralistický a propustný než evropské. V Evropě mají think-tanky méně příležitostí kvůli silnému stranickému systému, korporativistickému modelu tvorby politických rozhodnutí, silné a uzavřené byrokracii a slabému filantropickému sektoru. Nicméně Stone upozorňuje na to, že rozvoj think-tanků v zemích střední a východní Evropy a Asie ukazuje, že i jiné systémy než americký pro ně poskytují plodné podmínky. Z kulturních prostředí samozřejmě vyplývají rozdílné podoby think-tanků, jež můžeme zjednodušeně rozdělit na anglosaský a kontinentální model.

Anglosaský (či americký) model je spjat s vysokou mírou soukromého dárcovství, výraznou decentralizací a autonomií veřejného života, slabými politickými stranami, úzkým propojením univerzit s politickou sférou a otevřeným politickým systémem a politickou kulturou.

---

2 V USA působí 82 mezinárodně uznávaných think-tanků, jež mají rozpočet \$ 1.2bn. a pracuje v nich 8500 zaměstnanců. V Evropě je jich 58, mají rozpočet \$ 300 mil. a pracuje v nich 4400 zaměstnanců. Jejich nezávislost hodnotí 80% v USA a 70% v Evropě.

Evropský model se do značné míry spoléhá na státní financování, ať už prostřednictvím politických stran, s nimiž jsou think-tanky spojeny, nebo prostřednictvím zakázek zadávaných think-tankům státními institucemi.

2. Think-tanky v ČR

2.1. Zprostředkování zájmů v politickém systému ČR

2.1.1. Politické strany

Politický systém České republiky je založen na svobodné soutěži politických stran. Politická strana je podle Palombary a Weinerja trvalá organizace, hierarchicky uspořádaná od centra po lokální úroveň, která ve jménu určité ideologie a programu usiluje o dobytí, udržení a výkon moci a za tímto účelem vyhledává lidovou podporu (citace dle Novák, 1997: 22).

Zákon blíže nedefinuje pojmy demokratické stanovy a demokraticky ustanovené orgány. V praxi vzniká systém horizontální a vertikální dělby kompetencí. (Cabada, Vodička, 2003: 212) Na horizontální úrovni jsou kompetence děleny mezi shromáždění členů a delegátů, tedy sjezdy, sněmy, konference a kongresy, volené exekutivní orgány a kontrolní instituce. Vertikální členění je založeno na územním principu. Nejčastější je třístupňová organizační struktura (obec, okres, celostátní organizace).³ Základní jednotkou je místní organizace, na vyšší úrovni je okresní organizace a nejvyšším orgánem každé politické strany je sjezd, na němž je voleno vedení strany a schvalovány stanovy a nejdůležitější programové dokumenty. Delegáti na sjezd jsou nominováni regionálními organizacemi, zpravidla v počtu odvozenému od počtu členů strany v regionu.

Politické strany vznikají podél politických štěpných linií (cleavages) ve společnosti⁴. Hloušek a Kopeček (Hloušek, Kopeček, 2005) upozorňují na problematiku výzkumu cleavages v postkomunistických zemích. Jako východisko označují své pojetí cleavages jako konfliktní linie transformace. První linií štěpení byla kontroverze mezi zachováním komunistického režimu a demokratickou a protržní transformací. Proti změnám byla pouze komunistická strana. Další důležitou štěpnou linií byla hospodářská politika, na níž se střetly strany podporující radikální hospodářskou transformaci (strany tvořící v letech 1992-1997 vládní koalici – ODS, ODA, KDU-ČSL) a strany, které prosazovaly spíše postupné změny

---

3 U stran zastoupených v Poslanecké sněmovně převládá struktura čtyřstupňová – ČSSD, ODS, KDU-ČSL. Třístupňovou strukturu mají KSČM a Zelení

4 Teorie Cleavages byla rozpracována norským politologem Steinem Rokkanem. Vychází z předpokladu, že konflikty, kterými procházely evropské společnosti v posledních čtyřech stoletích působily zásadním způsobem na vznik štěpících linií ve společnosti – cleavages. Štěpení jsou přímým produktem dvou revolucí – národní a průmyslové a existují ve dvou dimenzích – teritoriální a funkční. Národní revoluce vedla ke konfliktům centrum versus periferie a stát versus církev, průmyslová ke konfliktům město versus venkov a zaměstnavatelé versus dělníci (Kopeček, 2002)

(ČSSD, KSČM). Cabada (Cabada, Vodička, 2003: 211) se domnívá, že „*konfliktní linie pro tržní a demokratické reformy, či proti nim zůstala částečně zachována a byla hájena KSČM proti všem ostatním stranám, což vedlo k tomu, že komunisté byli sice všemi ostatními stranami považováni za nepřijatelné jako koaliční partneři, na druhé straně však kolem sebe soustředili mnoho nespokojených voličů.*“ V současnosti je nejdůležitější konfliktní linií štěpení zaměstnavatelé versus zaměstnanci, v níž na jedné straně stojí liberální a protržní ODS, na straně druhé ČSSD a KSČM. Mezi jejich politikami kolísá politika KDU-ČSL a Zelených. Konfliktní linii stát versus církve a také linii město versus venkov obsadila lidová strana, jež zastupuje zejména katolické vekovské obyvatelstvo. Na konfliktní linii stát versus občanská společnost stojí na straně autoritářského státu KSČM, v případě nacionalistické linie nyní již nerelevantní SPR-RSČ. Hloušek a Kopeček (Hlouček, Kopeček, 2005) mluví také o postmateriální konfliktní linii, v níž pozici obhájce postmateriálních hodnot zaujala strana Zelených. Tématiku rozdílného pojetí evropské integrace a podoby EU za skutečnou konfliktní linii nepovažují, neboť na základě tohoto tématu se český volič prozatím nerozhoduje.

2.1.2. Intermediární instituce

Pojem intermediární znamená „*jsoucí mezi dvěma jevy, přechodový, zprostředkující*“ (Slovník, 1999). Pojem intermediární instituce se používá pro označení zájmových skupin, které zprostředkují zájmy mezi jednotlivcem či společností na straně jedné a veřejnou politickou sférou na straně druhé. Ve shodě s Vodičkou (Cabada, Vodička, 2003: 185) je můžeme označit za kolektivní aktéry organizovaných zájmů. Mezi ně patří kromě politických stran také odbory, zaměstnavatelské a profesní svazy a komory, občanská sdružení, masmédiá a církve. Specifickým případem intermediární instituce je Tripartita.

Intermediární procesy, tedy procesy organizace a zprostředkování zájmů probíhají ve fázích artikulace, během níž se formuje přijatelný společný skupinový zájem, manifestace, kdy je tento zájem vyhlášen a prosazován uplatněním přímého či nepřímého vlivu nebo organizovaným nátlakem a fáze agregování zájmů, během níž jsou shromažďovány a selektovány zájmy, jež budou uspokojeny na dílčí úrovni a zájmy, jež vstoupí do politického prostoru.

Prototypem subjektů, které se na těchto procesech podílejí, jsou zájmové skupiny. Ty se vyznačují formálním členstvím a rozličnou strukturou. Od politických stran se liší jednak větším partikularismem zájmů, jednak tím, že se nepokoušejí soutěžit o politickou moc a své

zájmy prosazují nepřímo. Mezi zájmovými skupinami a politickými stranami však existují četné vazby. Zájmové skupiny jsou ve vyspělých demokratických zemích chráněny zákonem.

Obnova občanské společnosti a tedy i intermediárního systému patřila k nejdůležitějším součástem transformace. *„Různé zájmy, které se vynořovaly a krystalizovaly v procesu společenských změn, vyvolaly potřebu nových zprostředkujících institucí. Občanská sdružení, asociace a zájmové organizace tvoří základy demokracie a jsou integračním prvkem společnosti. Jsou kolektivními aktéry, působí jako efektivní stabilizační faktory demokratického života, které zajišťují zprostředkování mezi státem a společností, protože mají stejný zájem na stabilizaci liberálnědemokratických politických práv a pravidel.“* (Kroupa, Mansfeldová, 1997: 151) Intermediární instituce vznikaly buď jako zcela nové nebo transformací z bývalých komunistických institucí.

2.1.2.1. Sociální partnerství

Sociální partnerství, pro něž se v České republice vžil název tripartita, představuje institucionalizovanou formu zprostředkování a harmonizace zájmů mezi kapitálem a prací, tedy mezi zájmovými svazy zaměstnavatelů a zaměstnanců za účasti státu jako reprezentanta celospolečenského státu. Základní myšlenka spočívá v akceptaci základních cílů hospodářské a sociální politiky všemi aktéry, a že tyto cíle jsou lépe dosažitelné vyjednáváním než otevřenými konflikty (Mansfeldová, 1997: 99)

2.1.2.2. Odbory

Odbory jsou sdružením zaměstnanců, jehož cílem je ochrana a zlepšování sociálního a ekonomického postavení svých členů. Jsou nejpočetnější a po politických stranách nejvýznamnější intermediární institucí. Odbory se definují jako stranicky nezávislé, tradičně blízko však mají k ČSSD.

Současné odbory vznikly z velké části z rozpadlého komunistického Revolučního odborového hnutí. Nejvýznamnější organizací představuje Českomoravská komora odborových svazů (ČMKOS), která na začátku roku 2007 sdružuje celkem 32 odborových svazů s 570000 členy. Druhou největší odborovou organizací je Asociace nezávislých odborů (ASO) s 200000 členy.

2.1.2.3. Zaměstnavatelské svazy

Zaměstnavatelské svazy vznikly z potřeby hájit společné zájmy během dynamického procesu privatizace a hospodářských reforem. V prvním období po revoluce byli však v zaměstnaneckých svazech zástupci firem různého vlastnického charakteru, tedy firmy soukromé, stejně jako firmy státní, což vedlo k tomu, že jednotliví zástupci zaměstnavatelů zaujímali k různým otázkám různá stanoviska. (Mansfeldová, 1997: 115)

Podnikatelských a zaměstnavatelských svazů vznikla celá řada. Většinu z nich sdružuje Konfederace zaměstnavatelských a podnikatelských svazů, která společně se Svazem průmyslu a dopravy ČR reprezentuje zaměstnavatele v tripartitě. Ke koordinaci svých aktivit založily podnikatelské svazy Podnikatelskou a zaměstnavatelskou radu ČR⁵.

2.1.2.4. Profesní sdružení a profesní komory

Profesní sdružení slouží organizaci těch profesních skupin, které nejsou ze zákona povinné organizovat se do komor, jakož i těch, jejichž příliš úzce specializované zájmy nemohou být komorami vzhledem k širšímu okruhu činnosti reprezentovány. Profesní sdružení mohou vykonávat obdobnou činnost jako profesní komory, včetně odborných zkoušek či udělování licencí. Na rozdíl od profesních komor není však členství v profesním sdružení pro výkon povolání podmínkou a složené zkoušky či získané licence slouží pouze jako doplňující kvalifikace. Profesní sdružení tvořila v mnoha případech předstupěň profesních komor.

Členství v profesní komoře je podmínkou pro výkon určitých svobodných povolání⁶. Profesní komory představují jistý korporativní prvek v politickém systému ČR⁷. Hospodářská komora a Agrární komora nejsou navzdory názvu komorami s povinným členstvím a sdružují členy různých profesních skupin.

2.1.2.5. Občanská sdružení

Nejrozšířenějším typem organizací, v nichž se lidé sdružují za účelem reprezentace nejrůznějších zájmů, jsou občanská sdružení. Zatímco před koncem komunistického režimu

---

5 Členy jsou Konfederace zaměstnavatelských a podnikatelských svazů ČR, Agrární komora ČR, Hospodářská komora ČR a Svaz průmyslu a dopravy ČR

6 Patří mezi ně lékaři, veterináři, lékárníci, daňoví poradci, advokáti, notáři, soukromí soudní exekutoři, patentoví zástupci, architekti atd.

7 V České republice působí následující profesní komory: Česká advokátní komora, Česká lékařská komora, Česká stomatologická komora, Česká lékárnická komora, Komora veterinárních lékařů, Komora daňových poradců, Notářská komora, Komora patentových zástupců, Exekutorská komora České republiky, Česká komora architektů a Česká komora autorizovaných inženýrů a techniků činných ve výstavbě

existovalo jen několik set tzv. dobročinných organizací, na konci roku 1996 bylo registrováno již více než třicet tisíc občanských sdružení (Kroupa, Mansfeldová, 1997: 152) a v roce 2003 téměř padesát tisíc. (Vajdová: 12) Přesný počet organizací není možné určit, neboť jejich značné množství ukončí svou činnost, aniž by o tom informovalo příslušnou instituci, jež provedla jejich registraci. Kroupa a Mansfeldová (Kroupa, Mansfeldová, 1997: 153) upozorňují na to, že „počet organizací je jen jeden ukazatel, který nic nevyovídá o počtu členů a vícenásobném členství, nicméně podle našeho názoru dokumentuje procesy probíhající v té době ve společnosti.“ Příčinou tohoto růstu byl rozpad původních komunistických centralizovaných organizací a vzrůstající angažovanost a sociální participace občanů, která je však podobně jako ve všech postkomunistických zemích na spíše nízké úrovni. Největší počet je občanských sdružení sportovní, následují občanská sdružení kulturní. Občanská sdružení však působí ve všech oblastech zájmu společnosti.

2.2. Právní a finanční podmínky existence think-tanků

V České republice na rozdíl od Spojených států neexistuje právní definice think-tanku, tyto instituce ale mohou být popsány jako součást neziskového sektoru. Nicméně právní definici neziskové organizace český právní řád také neobsahuje. Jako jeden z hlavních problémů pro rozvoj neziskových organizací tuto skutečnost označuje index postavení neziskových organizací společnosti USAID (The 2005 NGO Sustainability Index). Výsledky jejího výzkumu jsou velmi užitečné pro pochopení situace neziskových organizací v České republice.

Tabulka č.1: Index postavení neziskových organizací v České republice

	2003	2004	2005
právní prostředí	3.0	3.0	3.1
organizační základna	2.9	3.2	3.2
finanční zajištění	1.9	2.7	2.8
obhajoba zájmů	2.0	2.2	2.2
poskytování služeb	2.2	2.2	2.2
infrastruktura	3.0	3.0	3.0
veřejný obraz	2.1	2.5	2.5
postavení	2.4	2.7	2.7

Výsledný index postavení neziskových organizací je dán průměrem důležitých ukazatelů kvality působení neziskových organizací, přičemž číslo 1 značí nejvyšší kvalitu a číslo 7 nejnižší. V rámci metodologie indexu spadá tedy český neziskový sektor do stádia konsolidace.⁸

Podle Krále a Špoka (Král, Špok, 2006: 13) „*nezisková organizace může být definována jako entita, jejíž hlavní objekt aktivity je jiný než podnikání.*“ Neziskové organizace jsou standartními právníckými osobami a statistickým úřadem jsou registrovány jako ekonomické subjekty. Status neziskové organizace neznamena, že organizace nemůže mít ekonomické aktivity a dokonce vykazovat zisk. Ten však musí být reinvestován do rozvoje a aktivit organizace. Podmínky provádění ekonomických aktivit se liší podle typu organizace. Zákon o dani z příjmů vyjmenovává typy neziskových organizací z hlediska daňové perspektivy⁹.

Neziskové organizace se těší následujícím výhodám: Občanská sdružení zabývající se sociálními službami, zdravotnictvím a vzděláváním jsou osvobozeny od DPH¹⁰. Zákon o Dani z příjmů právníckých osob rozlišuje příjem, který není předmětem daně (sponzorství, dotace, prostředky získané z fondů EU a státního rozpočtu), příjem, který je od daně zproštěn (sbírky v církvích, tržby z majetku) a příjem, který je předmětem daně (členské poplatky, příjmy z nájemného¹¹). Neziskové organizace jsou osvobozeny od daně z nemovitostí a dědické a darovací. Dary neziskovým organizacím si dárci mohou odečíst od daňového základu¹². V České republice na rozdíl od okolních zemí¹³ neexistují daňové asignace. Ty fungují tím způsobem, že se jedinec rozhodne, která nezisková organizace získá určité procento z odvedené daně. To by mělo vést k růstu dárcovství. Zkušenosti ze Slovenska a Maďarska skutečně ukázaly výrazný růst příjmů od dárců, současně však poklesly dotace od státních orgánů. Daňová asignace tedy automaticky neznamená větší příjem pro neziskový sektor.(Král, Špok, 2006: 27)

---

8 Index rozlišuje stádia konsolidace (1-3), částečného přechodu (3-5) a začínajícího přechodu (5-7)

9 Zájmová sdružení právníckých osob, občanská sdružení včetně odborových organizací, politické strany a politická hnutí, registrované církve a náboženské společnosti, nadace a nadační fondy, obecně prospěšné společnosti, veřejné vysoké školy, obce, vyšší územně samosprávné celky, organizační složky státu a územních samosprávných celků, příspěvkové organizace, státní fondy a subjekty, o nichž to stanoví zákon

10 Ostatní organizace DPH platí, výjimkou jsou pouze dotace prostřednictvím mobilního telefonu, tedy Dárcovské SMS. Organizace s obratem menším než 1 milion korun se nemusí stát plátcem DPH

11 s výjimkou odborů

12 Právnícké osoby si mohou odečíst nejméně 2000 Kč, maximálně 5% daňového základu. Fyzické osoby si mohou odečíst nejméně 1000 Kč, nejvíce 10% daňového základu

13 Slovenska, Polska a Maďarska

Král a Špok (Král, Špok, 2006) zkoumali právní formy deseti českých think-tanků¹⁴ a zjistili, že většina z nich je občanskými sdruženími. Tento stav má několik příčin: tyto organizace lze vytvořit poměrně snadno, zákon je velmi obecný a nespecifikuje podobu struktury sdružení, sdružení benefitují z daňových úlev a nejsou povinny vydávat výroční zprávy. Mnohem přísnější legislativa platí pro nadace a nadační fondy a dobročinné společnosti.

Základním problémem neziskových organizací je zajištění dostatku finančních prostředků pro svou činnost. Většinu prostředků získávají neziskové organizace z domácích zdrojů – veřejných rozpočtů, dotací od korporací a nadací a individuálních dárců, a to často ve formě naturálních plateb. Index postavení neziskových organizací upozorňuje na obecnou stagnaci korporátní filantropie. Příčinu vidí v nedostatku pozornosti médií, která dárcovství považují za neplacenou reklamu. Nicméně velké korporace přesto začínají přijímat programy sociální zodpovědnosti. Nadace k významným zdrojům financí nepatří, neboť jejich rozpočty jsou malé a prostředky často získávají od stejných dárců jako ostatní neziskové organizace. Jako nejméně důležití jsou hodnoceni individuální dárci. Většina organizací má pouze 3 až 4 hlavní zdroje příjmů, přičemž některé získávají z jednoho zdroje až 75% zdrojů. Většina neziskových organizací nemá rezervní fondy a je finančně zajištěna pouze na několik měsíců. (The 2005 NGO Sustainability Index: Czech Republic)

Situace financování think-tanků se v některých aspektech od obecné situace financování neziskových organizací velmi liší. Někteří představitelé think-tanků jsou přesvědčeni, že v rámci neziskového statusu nemohou konkurovat komerčním subjektům působícím ve stejné oblasti. Časté je proto propojení – někdy pouze personální – neziskového think-tanku s komerční firmou. V případě, že think-tank má sesterskou konzultační firmu, poté probíhá dělba práce – v rámci neziskové části jsou využívány prostředky určené neziskovému sektoru a je prováděna činnost, zajišťující značku think-tanku a jeho týmu renomé, v rámci komerční firmy jsou prováděny práce na zakázku. (Schneider, 2003: 64-5) Příkladem takového propojení think-tanku a konzultační firmy u nás je Liberální institut a jeho ředitel Miroslav Ševčík.

Zásadní pro financování tuzemských think-tanků však byly v minulosti zahraniční finanční zdroje. Schneider (Schneider, 2003: 64) je dělí do několika skupin:

---

¹⁴ Centrum pro ekonomiku a politiku, Občanský institut, Liberální institut, CEVRO, Asociace pro mezinárodní otázky, ISEA, CESES, Ústav pro ekopolitiku, Ústav mezinárodních vztahů, Europeum

- soukromé nadace (např. Open Society Fund, Mott Foundation, Ford Foundation, Bosch Stiftung)
- vládní či podnikatelské fondy (např. USAID, British Know-How Fund, US Enterprise Fund, German Marshall Fund)
- veřejnoprávní nadace (např. německé stranické nadace Konrad Adenauer Stiftung, Fridrich Ebert Stiftung, Fridrich Naumann Stiftung)
- mezinárodní organizace (Světová banka, Mezinárodní měnový fond, OECD, UNDP)
- fondy Evropské unie (např. rámcový program vědy a výzkumu, strukturální fondy)

Zahraniční financování think-tanků souvisí s jejich vznikem. Postkomunistické země přijímající liberálně demokratický systém vlády převzaly think-tanky spolu s vyzkoušeným systémem vládnutí. Většina think-tanků tak začínala díky štědré podpoře jejich protějšků a nadací ze západních zemí, především Spojených států. (Schneider, 2003: 43) Nicméně v souvislosti se vstupem České republiky do Evropské unie, který je zahraničními dárci vnímán jako zakončení transformačního procesu, se jejich aktivity a fondy přesouvají z regionu do méně rozvinutých zemí¹⁵. Think-tanky tak čelí úbytku finančních zdrojů, jež není jak nahradit. Domácí systém financování aplikovaného výzkumu veřejné politiky není dostatečně rozvinut. Tato situace platí pro celý neziskový sektor. Nicméně velcí zahraniční dárci si uvědomují potřebu transformovat neziskový sektor do podoby odpovídající vyspělým evropským zemím, včetně způsobu financování z domácích zdrojů. Z tohoto důvodu byl vytvořen Trust na podporu občanské společnosti ve střední Evropě (CEE Trust), který shromáždil významné prostředky¹⁶ na posílení udržitelnosti neziskového sektoru v sedmi zemích střední Evropy. (Schneider, 2003: 45)

Rozpočet think-tanků se obecně skládá z prostředků určených na projekty a na provozní financování. Projekty jsou často financovány ze zdrojů Evropské unie a mezinárodních organizací, skutečným problémem je provozní financování. Think-tanky v západní Evropě nejsou financovány tak dobře jako think-tanky americké a hlavním zdrojem financí jsou veřejné rozpočty. (Stone, 2003: 11) To platí i pro Českou republiku. Think-tanky se snaží udržovat minimální počet zaměstnanců a na jejich projektech se podílejí externí spolupracovníci. Velký podíl na aktivitách think-tanků mají konzultační a vzdělávací aktivity pro zákazníky. U některých think-tanků hraje důležitou roli také vydavatelská činnost¹⁷.

---

15 To se samozřejmě netýká fondů Evropské unie

16 75 milionů USD pro léta 2003-2006

17 Asi nejlepším příkladem je Centrum pro studium demokracie a kultury (www.cdkbrno.cz)

Získávat domácí sponzory pro výzkum politiky je extrémně obtížné. „*Politici mají většinou účelový zájem: požadují odborné argumenty podporující jejich politické postoje. Zájmové skupiny chtějí sponzorstvím prosazovat partikulární zájem a volí častěji přímočarou cestu působení na média (public relations). Velké podniky ochotně poskytují prostředky na vytváření svého obrazu a ani ony k tomu nepotřebují analýzu politiky, ale pouze public relations. Rovněž tak profesionální lobbisté nepotřebují zájmy, které prosazují, podložit odbornými argumenty z věrohodného think-tanku.*“ (Schneider, 2003: 65)

2.3. Role think-tanků v procesu transformace

Schneider (Schneider, 2003: 69) označuje Prognostický ústav ČSAV za klíčový think-tank období perestrojky. Stal se jakýmsi inkubátorem reform, v němž se setkali budoucí tvůrci ekonomických změn. Proběhla v něm zásadní koncepční diskuze a v přípravě ekonomické transformace tak sehrál Prognostický ústav sice nepřímou, ale klíčovou úlohu.

Think-tanky jsou obecně označovány za obhájce reform. Mezi zahraničními institucemi, podporujícími v devadesátých letech demokratické a protržní změny v postkomunistických zemích, byly také mezinárodní orgaizace a soukromé instituce. Zahraniční poradci se ovšem nesetkali s přílišným pochopením, neboť jimi poskytované rady neodpovídaly kontextu a prostředí. Ve snaze místní prostředí pochopit a ovlivnit jej začali zahraniční dárci podporovat různé think-tanky. (Schneider, 2003: 85-6)

Krastev (Krastev, 2000: 2) přímo intepretuje vznik think-tanků v regionu jako nahrazení západních poradců sborem poradců lokálních. Některé z nejvíce respektovaných východoevropských think-tanků existují podle jeho názoru „*díky jejich dárcům, ve jménu jejich dárců a pro jejich dárce.*“ Důsledkem jejich finanční podpory především americkými zdroji je převaha amerického demokratického paradigmatu při jejich chápání. Transport idejí do jiného sociálního prostředí sám o sobě však mění jejich smysl a roli. Původ postkomunistických think-tanků je tedy jiný, než u jejich amerických protějšků. „*Jejich vzrůstající vliv by měl být chápán v kontextu politických strategií liberálních intelektuálů ve druhé fázi tranzice, spíše než jako analýza vztahů mezi sociálními vědami a státem v devadesátých letech.*“ (Krastev, 2000: 3)

Cílem think-tanků ve střední a východní Evropě nebyla změna politického paradigmatu, ale ochrana paradigmatu vzniklého v letech 1990-91, jež se vyznačoval antikeynessiánskou orientací, podporou privatizace, minimálních státních zásahů na trhu a

podporou soukromé iniciativy. Přednosti think-tanků se projeví v době, kdy byly nuceny stát v opozici proti vládní agendě. Podle Krasteva (Krastev, 2000: 8) byl „vliv think-tanků jedním z důvodů, proč populistická hnutí – která vyústila ve volební vítězství bývalých komunistických stran v Litvě a Polsku v roce 1993 a Maďarsku a Bulharsku v roce 1994 – nevedla ke změně existujícího politického paradigmatu.“

Přednosti think-tanků v konfliktu s vládou se podle ředitele slovenského Inštitútu pre verejné otázky Mesežnikova projeví také na Slovensku: „V letech 1994-98 přispěly think-tanky významně k zachování a zvyšování odborného potenciálu země v klíčových oblastech veřejné politiky... Think-tanky poskytly mnohým expertům propuštěným ze státních služeb základnu pro jejich výzkumnou a publikační činnost. Ve druhé polovině 90. let byly slovenské think-tanky širokých demokratických aliancí... Jelikož po volbách 1998 přestaly být vztahy mezi státními orgány a aktéry občanské společnosti antagonistické a dostaly charakter korektního partnerství, slovenské think-tanky se staly zásobárnou expertů pro reformní politické síly ve vládě.“ (citace dle Schneider, 2003: 67)

Podle Krále a Špoka (Král, Špok, 2006: 8) zakládání českých think-tanků bylo „založeno na vnímané potřebě po veřejné politické analýze a nebylo příliš prosazováno cizími dárci.“ To je dokumentováno typologií způsobů jejich vzniku:

- transformací institutů, existujících před změnou komunistického režimu (Ústav mezinárodních vztahů Praha¹⁸)
- skrze vazby na politiky – aktivní politici podnítí založení think-tanku (CEP, Občanský institut)
- vysokými školami jako specializované pracoviště (Europeum, IIPS)
- jako soukromá iniciativa – jednotlivců, firem nebo profesních sdružení (Liberální institut, GAC, ECF)

---

18 Vznikl transformací Ústavu pro mezinárodní vztahy, nástupce Institutu pro mezinárodní politiku a ekonomiku, založeného jako výzkumné centrum Ministerstva zahraničních věcí v roce 1957 a rozpuštěného během normalizace

2.4. Vztah think-tanků a politických stran

Česká strana sociálně demokratická blízce spolupracuje s dvěma think-tanky a to Masarykovou dělnickou akademií (MDA) a Centrem pro sociální a ekonomické strategie (CESES). MDA je klasickým stranickým think-tankem. Je to občanské sdružení personálně i ideově propojené s ČSSD. Jejím ředitelem je Lukáš Jelínek, který dříve působil jako politický poradce několika předních představitelů ČSSD. Sídlí přímo v pražském Lidovém domě, tedy sídle ČSSD. Výjimečná je MDA tím, že má několik regionálních poboček. (Mrklas, 2006: 266) CESES je akademické pracoviště na Fakultě sociálních věd Univerzity Karlovy subvencované vládou. Jeho úkolem bylo vypracovat pro vládu dlouhodobý strategický dokument Národní vize. Jeho ambicí je interdisciplinární a systematické zkoumání možných budoucností. S tímto záměrem se sociálně demokratická vláda ztotožnila a finančně i institucionálně jej podpořila. Cenou za podporu vlády byla ztráta relevance pro důležitá aktuální politická témata. (Schneider, 2003: 54) Ředitel CESES Martin Potůček se stal jednou z osob navrhovaných v ČSSD jako kandidát na úřad prezidenta. Je otázkou, jakým způsobem bude spolupráce pokračovat poté, co byla ČSSD poražena ve volbách a není již vládní stranou.

Občanská demokratická strana je spojena s několika think-tanky: Centrum pro ekonomiku a politiku (CEP), CEVRO – Liberálně-konzervativní akademie (CEVRO) a Efektivní stát (eStat). Ačkoli nejsou s ODS spojeny formálně, mají na ni personální vazby (předsedou správní rady CEP je Václav Klaus, čestný předseda ODS; v čele CEVRO stojí místopředseda ODS Ivan Langer; v čele eStatu stojí Eduard Kožušník, poradce předsedy ODS Mirka Topolánka). Zatímco CEP se zabývá především ekonomickou problematikou, CEVRO se zabývá především politickým vzděláváním pravicově smýšlejících lidí. CEVRO vydává časopis CEVRO Revue „pro všechny příznivce české pravicové politiky“, pořádá konference, semináře a veřejné diskuse pro odbornou a širokou veřejnost a vzdělávací kurzy pro politiky ODS. Ve středoevropských podmínkách unikátní je propojení tohoto stranického think-tanku se soukromou vysokou školou – CEVRO Institutem. (www.cevro.cz) Cílem méně známého think-tanku eStat je připravit reformu veřejného sektoru. (www.estat.cz)

KDU-ČSL je personálně a ideově propojena s Evropskou akademií pro demokracii (EAD). Jejím předsedou je Jan Kasal, bývalý 1. místopředseda strany. Zajímavostí je, že na rozdíl od ostatních organizací nesídlí v Praze ani Brně, nýbrž v Jihlavě. (www.ead.cz)

Komunistická strana Čech a Moravy spolupracuje s tzv. Teoreticko-analytickým pracovištěm (TPA), Klubem ekonomů a Klubem mezinárodní politiky, jež jsou přímo součástí struktur strany a jsou jí financovány a Klubem sociologů a psychologů, jež je formálně nezávislým občanským sdružením a se stranou je propojen personálně a ideově. (Mrklas, 2006: 266) Tyto think-tanky představují výjimku z Krastevovy teze, že středoevropské think-tanky jsou výhradně liberální. (Krastev, 2000)

Nutno je zmínit také několik think-tanků, které jsou dostatečně ideově vyprofilované a proto se mohou zdát propojeny s politickými stranami, ačkoli na ně vazby nemají.

Ideově blízký především KDU-ČSL je Občanský institut. Ten byl v minulosti spojován s politickou stranou (ODA), ale v souvislosti s marginalizací této strany tato vazba ztratila reálný obsah. (Schneider, 2003: 52) Jeho předseda Roman Joch je místopředsedou Konzervativní strany.

Silné konzervativně-liberální hodnotové zaměření má také Centrum pro studium demokracie a kultury (CDK). CDK je zaměřeno především na publikační činnost. Někteří odborníci z okruhu CDK byli s podporou ODS zvoleni do mediální rady. (Schneider, 2003: 52)

2.5. Poptávka po expertíze politického života – výzkum

Aby autor práce zjistil, jaký je skutečný vztah české politické elity k think-tankům, rozhodl se pro vlastní výzkum prostřednictvím e-mailového dotazníku rozeslaného 2.4.2007 všem poslancům a senátorům. Obsahoval otázky týkající se obecného vztahu k těmto organizacím, vztahu k Centru pro ekonomiku a politiku a k Institutu pro evropskou politiku Europeum. Obecného vztahu se týkaly následující otázky¹⁹:

a.) Využíváte při svém rozhodování produktů a služeb výzkumných organizací (think-tanků)? Kterých? Umístěte míru jejich využívání na stupnici 1-10 (1- nepoužívám, 10 – využívám velmi často)

b.) Jakou roli podle Vašeho názoru hrají tyto organizace v procesu utváření české politiky?

c.) Pokládáte tyto organizace za užitečné pro fungování demokracie a občanské společnosti?

---

19 Ostatními otázkami se budu zabývat v další části práce týkající se konkrétních institucí

Do 5. června 2007 odpovědělo celkem 27 oslovených²⁰, z toho 9 zástupců ČSSD (7 poslanců a 2 senátoři), 2 poslanci KDU-ČSL, 2 poslanci KSČM, 13 zástupců ODS (9 poslanců a 4 senátoři) a 1 nezávislý senátor.²¹

Pro snadnější analýzu výsledků rozdělíme poslance a senátory na pravici (ODS), střed (KDU-ČSL, nezávislí) a levici (ČSSD, KSČM).

ad.a.) Využíváte při svém rozhodování produktů a služeb výzkumných organizací (think-tanků)? Kterých? Umístěte míru jejich využívání na stupnici 1-10 (1- nepoužívám, 10 – využívám velmi často)

Průměrná odpověď byla 4,3, tedy podprůměr. Menšina dotázaných využívá při rozhodování výzkumných organizací velmi často, většina však pouze výjimečně a jako podpůrného zdroje. Mnohem častěji je využívají při rozhodování poslanci než senátoři. Pravice využívá výzkumných organizací častěji než levice. Středoví politici podle výzkumu služeb think-tanků nevyužívají, tento výsledek však může být způsoben velmi malým vzorkem. Nejčastěji využívají služeb think-tanků politici, kteří zastávají, případně zastávali ministerskou funkci.

---

20 Celkem odpovědělo 33 dotázaných, ale některé z odpovědí nebylo možno do průzkumu zařadit, neboť obsahovaly pouze obecný názor na činnost think-tanků nebo se vůbec tématu netýkaly

21 ČSSD: Jiří Paroubek, David Rath, Vítězslav Jandák, Jiřina Rippelová, Antonín Šed'a, Zdeněk Škromach, Karel Šplíchal, Milan Štěch, Miroslav Vlček; KDU-ČSL: Tomáš Kvapil, Michaela Šojdrová; KSČM: Zdeněk Maršíček, Karel Šídlo; ODS: Petr Gandalovič, Michal Hrbata, David Kafka, Ivan Langer, Ladislav Libý, Jiří Liška, Jiří Papež, Alena Páralová, Jan Schwippel, Pavel Suchánek, Karel Šebek, Karel Tejnora, Alexandr Vondra; nezávislý Karel Barták

Tabulka č.2: Míra využívání think-tanků

ČSSD	3,8
KDU-ČSL	1
KSČM	3,5
ODS	5,6
nezávislí	1
pravice	5,6
levice	3,8
střed	1
poslanci	4,7
senátoři	3,3
průměr	4,3

Levicovní politici nejčastěji uváděli, že využívají následujících think-tanků: Masarykova dělnická akademie, Fontes Rerum a CESES. Pravicovní politici využívají nejčastěji CEP, CEVRO, eStat, Liberální institut a Centrum pro studium demokracie a kultury. Pravicovní i levicovní politici znají i think-tanky svých ideových odpůrců, příliš jich ale nevyužívají.

ad. b.) Jakou roli podle Vašeho názoru hrají tyto organizace v procesu utváření české politiky?

Odpovědi na tuto otázku je možné rozdělit do tří skupin (a nezařaditelné):
 role významná – 8 dotázaných – 4 levicovní, 4 pravicovní politici (všichni poslanci)
 podpůrnou – 9 dotázaných - 3 levicovní, 1 středový, 5 pravicových politiků
 malou – 8 dotázaných – 3 levicovní, 1 středový, 4 pravicovní politici
 nezařaditelné – 2 dotázaní – 1 levicovní a 1 středový politik

Menší roli přikládají think-tankům senátoři a středovní politici. Pravicovní i levicovní politici přisuzují think-tankům téměř stejně významnou roli.

ad. c.) Pokládáte tyto organizace za užitečné pro fungování demokracie a občanské společnosti?

Za užitečné pro fungování demokracie a občanské společnosti považuje think-tanky s jistými výhradami naprostá většina politiků. Za užitečné bez výhrad pokládají tyto organizace ve vyšší míře politici pravíkoví²². Někteří politici s tím souhlasí s výhradami²³. Zbytek politiků pokládá think-tanky za pro fungování demokracie a občanské společnosti neužitečné, případně za neobjektivní a přímo škodlivé²⁴. Mírně kritičtější jsou k těmto organizacím senátoři.

---

22 10 pravíkových, 5 levicových, 1 středový politik

23 1 pravíkový, 1 středový, 3 levicoví politici

24 2 pravíkoví, 1 středový, 3 levicoví politici

3. Case Study: Centrum pro ekonomiku a politiku

3.1. Vznik a historie, cíle, právní forma

Centrum pro ekonomiku a politiku bylo založeno v roce 1998 jako občanské sdružení. Jeho cílem je „šíření a podpora idejí svobodné společnosti a tržního hospodářství a šíření a podpora myšlenek velkých osobností liberálního myšlení.“ Jeho zakladatelem se stal tehdejší předseda ODS a nyníjší prezident Václav Klaus. Podle Schnedera (Schneider, 2003: 54) je CEP produktem odchodu ODS z vlády na podzim 1997. Klaus jako předseda vlády think-tank nepotřeboval, po svém odchodu do opozice si však uvědomil, že potřebuje věrohodnou platformu, na níž by mohl šířit názory blízké své straně. „Začalo období psaní článků, pořádání konferencí a vydávání publikací zaměřených na skupinu akademiků, novinářů, politiků a businessmanů, tedy skupinu spolutvůrců veřejného mínění („opinion leaders“). CEP si postupně vytvořil skupinu příznivců a pravidelných návštěvníků svých seminářů a čtenářů publikací a databázi stovek předplatitelů.“ (Mach, 2006: 24) Přes pochyby některých výzkumníků (Schneider, 2003: 54) pokračuje CEP v činnosti i poté, co byl Václav Klaus zvolen prezidentem a ODS vytvořila vládu.

3.2. Orgány sdružení, osobnosti

V čele občanského sdružení stojí správní rada, kterou tvoří:

- Václav Klaus – zakladatel a dlouhodobý předseda ODS, nyní její čestný předseda a prezident ČR
- Karel Steigerwald – dramatik, volný spisovatel a publicista, nyní píšící do MF Dnes
- Jiří Weigl – vedoucí kanceláře prezidenta republiky, ekonom, v letech 1992 až 1997 pracoval v týmu Klausových poradců na Úřadu vlády

Nejméně jednou ročně se schází valná hromada, jíž se účastní všichni členové sdružení. Valná hromada volí a odvolává členy rady a kontrolní komise, schvaluje rozpočet, účetní závěrku a mění stanovy.

Činnost sdružení je kontrolována kontrolní komisí, jež má tři členy:

- Kamil Janáček – hlavní ekonom Komerční banky, pedagog VŠE
- Richard Salzmann – bývalý ředitel Komerční banky, bývalý senátor za ODS

- Dušan Tříška – bývalý náměstek ministra financí pro privatizaci, předseda představenstva CD-F, a.s., pedagog VŠE

Výkonným ředitelem je Petr Mach, externí poradce prezidenta republiky, pedagog VŠE a vydavatel měsíčníku Laissez Faire. Editorem je Marek Loužek, externí poradce prezidenta republiky a pedagog na Filozofické fakultě UK a VŠE.

3.3. Financování

Informace o svém financování zveřejňuje CEP ve své výroční zprávě, přístupné na svých internetových stránkách. V roce 2006 činily jeho příjmy 3 542 351 Kč, výdaje 4 585 338 Kč. Rozpočet byl tedy deficitní, nicméně problémy s průběžným financováním sdružení nehrozí, neboť k 31.12.2006 mělo sdružení finanční majetek ve výši 12 315 886 Kč.²⁵ Pohled na graf vývoje příjmů od roku 2001 ukazuje pomalý pokles z 6 milionů Kč v roce 2001.²⁶ Opačný trend mají výdaje, které pomalu rostou z necelých 3 000 000 v roce 2001.

Příjmy v roce 2006 byly tvořeny z 90% dary, zbylá procenta jsou tvořena příjmy z reklamy, úroků a kapitálových výnosů a předplatného a tržeb za prodej publikací. Dárci v roce 2006 bylo 5 komerčních společností²⁷, nadační fond²⁸ a sedm fyzických osob²⁹. Jejich jména CEP nezveřejňuje. CEP nepřijímá žádné státní či obecní dotace z peněz daňových poplatníků. K 31.12.2006 měl CEP 805 platících předplatitelů. Základní předplatné činí 600 Kč a studentské 300 Kč, mezní náklady na jednoho předplatitele činily 672 Kč.

Nejvíce výdajů bylo použito na pořádání seminářů³⁰, dále pak na provozní výdaje, čisté mzdy zaměstnanců, výrobu publikací a pozvánek, daně a zákonná pojištění, poštovné, nájemné kanceláře, honoráře a odměny externím spolupracovníkům, společenská setkání a reklamu. (Výroční zpráva, 2006)

CEP je tedy sdružení finančně nezávislé na státu, neziskové, neboť zisk je převáděn do dalšího roku a se zajištěným dlouhodobým provozním financováním.

---

25 10 347 Kč v pokladna, 325 033 Kč na běžném účtu, cca 12 000 000 Kč na účtu cenných papírů

26 Výjimkou s výrazně vyššími příjmy je rok 2005 v souvislosti s tržbami z prodeje knihy „Řekněme své ano nebo ne Evropské ústavě“, které se prodalo asi 12 000 výtisků za cca 400 000 Kč. Avšak dary dosáhly též mimořádné výše

27 celkem darovaly 1 980 000 Kč

28 daroval 445 000 Kč

29 celkem darovaly 110 500 Kč

30 celkem 1 315 099 Kč

3.4. Vztah k politickým stranám

CEP je spjato se svým zakladatelem Václavem Klausem. Politici ODS pravidelně vystupují na jeho seminářích a přispívají do jeho sborníků. Přesto však u CEPu nelze hovořit o tak intenzivním napojení na ODS jako v případě CEVRA. (Barták, 2006: 28)

CEP deklaruje, že *„je subjektem nezávislým na politických stranách.“* (www.cepin.cz) Tomu odpovídá i zvolená právní forma občanského sdružení, nicméně to znamená pouze to, že CEP není vnitřní součástí ústřední stranické kanceláře a tedy plně řízeno stranou, jako je tomu v případě Teoreticko-analytického pracoviště KSČM. *„ČR nepřevzala tzv. německý model politických nadací ani žádnou jinou státem regulovanou a podporovanou formu stranicko-politického vzdělávání. Jednotlivé strany proto začaly své vzdělávací systémy budovat samy, a to často nepřiliš systematicky bez hlubšího promýšlení.“* (Mrklas, 2006: 265). ODS sama se ke spolupráci s CEPem hlásí a odkazuje na něj na svých internetových stránkách.

Výkonný ředitel CEPu Petr Mach názor, že CEP je stranickým think-tankem ODS, odmítá. CEP je podle něj *„klasickým protržním think tankem.“* (emailová komunikace, 29.5.2007) Připouští však, že CEP by mohl být považován také za osobní think-tank Václava Klause.

Je tedy CEP think-tankem stranickým, think-tankem obhajujícím určité – protržní - hodnoty nebo osobním? Pro první možnost hovoří častá spolupráce s politiky ODS. Tento názor podporuje také role, kterou CEP sehrál při prosazení konceptu rovné daně do programu ODS. Zařazení rovné daně do programu ODS předcházela rozsáhlá práce think-tanku, Centra pro ekonomiku a politiku, sestávající z výzkumu, pořádání seminářů a vydávání publikací. (Mach, 2006: 23) Námitkou by však mohlo být, že CEP a ODS spolupracují pouze díky společným protržním ideovým východiskům.

Domnívám se, že nejbliže má CEP k osobnímu think-tanku Václava Klause. CEP byl od počátku spjat více s Václavem Klausem jako představitelem veřejného života a zástupcem určitého proudu české pravice, než s ODS jako politickou stranou. (Barták, 2006: 28) Odrazem toho je jednak jeho personální složení, jednak výběr témat a stanoviska k nim. Oba dosavadní ředitelé CEPu, Jiří Weigl a Petr Mach, se ve většině oblastí shodnou s politickými postoji Václava Klause. Při výběru témat hraje Václav Klaus klíčovou roli.(emailová komunikace, 29.5.2007)

Poté, co byl Václav Klaus zvolen prezidentem se náplň práce CEPu do jisté míry změnila. „Pokud by V. Klaus jako prezident nevetoval některé zákony, pravděpodobně by se na tematiku těchto zákonů CEP tolik nezaměřoval – to se týká např. Klausem vetovaného zákona o registrovaném partnerství osob stejného pohlaví nebo tematiky postdemokracie, s níž V. Klaus vystoupil na zasedání Rady Evropy v květnu 2005 ve Varšavě. Uvedených témat se think-tank chopil a snažil se je rozpracovat na svých přednáškách a ve sbornících.“ (Barták, 2006: 29) Současně se však stanoviska CEPu – ve shodě se stanovisky Václava Klause – vzdálila v jistých oblastech od oficiálního programu ODS. To se týká především témat, kterým se CEP věnuje nejvíce v poslední době, tedy problematice evropské integrace a globálního oteplování. Václav Klaus po svém zvolení do funkce prezidenta nijak neomezil své aktivity v rámci CEPu.

3.5. Analýza přednáškové činnosti

Od svého vzniku do konce dubna 2007 uspořádal CEP celkem 95 seminářů. Ty se v naprosté většině případů konaly na území hlavního města Prahy, v jednom případě v Brně a v jednom v Jihlavě. Formou se jedná o panelové diskuze, na kterých vystupují kromě moderátora 3 až 4 osobnosti. Většinou se jedná o představitele liberálně-konzervativních idejí, někdy je však doplňuje i osobnost, která tyto ideje nezastává. Příkladem mohou být vystoupení Martina Bursíka na semináři Ekonomické pravdy a mýty či Miroslava Ransdorfa na semináři Fenomén Stalin. Někdy je doplňují i představitelé vlády a státní správy. Po vystoupení řečníků s vlastním referátem obvykle následuje diskuze. Většinu seminářů moderoval Václav Klaus. Přednáška následně vychází ve sborníku.

Kromě seminářů formou panelové diskuze uspořádal CEP také 7 přednášek s jedním vystupujícím, představení čtyř knih Václava Klause a celodenní konferenci v angličtině. Předplatitelé dostávají pozvánky na akce poštou, akce jsou však volně přístupné i nepředplatitelům.

Témata seminářů se postupně měnila podle politické situace. V době založení CEPu a v následujících letech, kdy ODS byla v opozici, se CEP věnoval především obhajobě přijatých reforem a liberálních principů v nejrůznějších oblastech v reakci na politiku vládnoucí ČSSD. Některé semináře byly uspořádány na výročí nějaké důležité události nebo narození či úmrtí některé významné osobnosti. Právě v CEPu byla uvedena na českou politickou scénu tematika rovné daně. Tematika seminářů byla především ekonomická. Změna nastala v době, kdy byl

Václav Klaus zvolen prezidentem. Na významu nabývají témata politická. CEP se ve větší míře zabývá tematikou Evropské unie, vztahu státu a církve, postdemokracie ekologie. Tyto tématické změny se samozřejmě projeví také v newletterech a sbornících.

3.6. Analýza publikační činnosti

3.6.1. Newsletter

S měsíční periodicitou vychází Newsletter CEPu.³¹ Na osmi stranách se kromě nezařaditelných článků na různá témata pravidelně objevují následující rubriky: Graf CEPu, Zprávy ze semináře, Legislativní okénko a Recenze. Newsletter publikuje především články českých autorů, články zahraničních autorů jsou výjimkou. Mezi pravidelně publikující autory patří Václav Klaus, jehož článek nalezneme v každém čísle, členové CEP a poradci prezidenta (Marek Loužek, Petr Mach, Michael Petřík, Jiří Weigl). Do konce dubna 2007 vyšlo celkem 51 čísel, z toho jedno mimořádné. Náklad newsletteru se ke konci roku 2006 zvýšil z 2500 na 8000 kusů. Distribuce probíhá kromě zasílání předplatitelům také prostřednictvím stojanů umístěných na základě povolení na 12 fakultách vysokých škol.

3.6.2. Sborníky

Nepravidelně jsou vydávány sborníky CEPu. Ty obsahují zejména výstupy ze seminářů doplněné dalšími texty zabývajícími se tématem a plným zněním zákonů a mezinárodních smluv, pokud se jimi sborník zabývá. Jeden sborník často obsahuje výstupy dvou seminářů. Do konce dubna jich vyšlo celkem 57. Další tři publikace sborníkového charakteru vyšly mimo číselnou řadu. CEP dále vydal 17 monografií. Autorem celých 5 z nich je Václav Klaus. Ten je také autorem předmluv většiny sborníků. Sborníky vycházejí průměrným nákladem 1100 kusů.

---

31 Vychází celkem 11 čísel ročně, během letních měsíců července a srpna vychází pouze jedno číslo

3.7. Ostatní činnosti

3.7.1. Komentáře v médiích

CEP sleduje na svých internetových stránkách příspěvky svých členů a spolupracovníků v tištěných médiích.³² Příspěvky Václava Klause publikujícího současně z pozice českého prezidenta sledovány nejsou. Do konce dubna 2007 publikovali členové a spolupracovníci CEP 37 příspěvků v Mladé frontě Dnes, 33 v Hospodářských novinách, 7 v Lidových novinách a 2 v Právu. Jejich příspěvky vyšly i v dalších tištěných (51PRO, Ekonom, Euro, Profit, Respekt, Revue Politika, CEVRO Revue a další) médiích. Celkem bylo v tištěných médiích publikováno 153 příspěvků.

Členové CEP vystupovali rovněž v elektronických médiích. Podle Petra Macha nejčastěji v Českém Rozhlasu 1 Radiožurnál a v České televizi. Média mají o stanoviska představitelů CEP aktivní zájem a nejčastěji jsou do nich zváni Petr Mach a Marek Loužek. (emailová komunikace, 29.5.2007)

3.7.2. Provoz internetových stránek www.cepin.cz

Informace o CEPu je možné nalézt na jeho internetových stránkách. Ty jsou často aktualizovány a kromě informací o aktuálních seminářích, sbornících a článků nabízí archiv článků, newsletterů a informace o starších seminářích a sbornících.

Internetové stránky umožňují registraci předplatného, objednávání publikací, databázové vyhledávání článků a registraci emailu. Během roku 2006 bylo jejich prostřednictvím přijato 260 objednávek publikací, 236 objednávek předplatného a zaregistrováno 1074 emailových adres. (Výroční zpráva, 2006)

---

32 Sledovány jsou příspěvky následujících autorů: Mojmir Hampl, Ladislav Jakl, Marek Loužek, Petr Mach, Jiří Weigl

3.8. CEP v očích české politické reprezentace

CEPu se týkaly následující otázky e-mailového dotazníku rozeslaného poslancům a senátorům 2.4.2007:

- d.) *Co se Vám vybaví pod názvem „Centrum pro ekonomiku a politiku“?*
  - e.) *Využili jste někdy jeho služeb? Jakým způsobem?*
  - f.) *Pokládáte jeho činnost za užitečnou a jeho výstupy za odborně kvalitní a objektivní?*
  - g.) *Ovlivňuje jeho činnost rozhodování politiků? Jakým způsobem?*
- ad. d.) *Co se Vám vybaví pod názvem „Centrum pro ekonomiku a politiku“?*

Naprostá většina dotázaných si vybavila vzdělávací výzkumnou instituci blízko ODS a prezidentu Václavu Klausovi prosazující pravicové a ekonomicky liberální myšlenky. CEP je tedy mezi politiky dobře znám.

ad. e.) *Využili jste někdy jeho služeb? Jakým způsobem?*

Většina politiků odpověděla, že služeb CEPu aktivně nevyužila, jeho činnost nicméně sledují, zejména prostřednictvím čtení newsletteru. Výstupy CEPu jsou sledovány analytiky odborných komisí ČSSD. Pravicoví politici jeho služeb využívají aktivněji, účastní se jeho akcí a někdy na nich také vystupují. Někteří z nich konzultují s analytiky CEPu nejrůznější témata, například důchodovou reformu či návrh Smlouvy o ústavě pro Evropu.

ad. f.) *Pokládáte jeho činnost za užitečnou a jeho výstupy za odborně kvalitní a objektivní?*

Pravicoví politici jeho činnost pokládají za užitečnou a odborně kvalitní. Současně je ideově vyprofilovaný a proto je nesmírně obtížné hodnotit objektivitu. Stejný názor mají také někteří politici středoví.

Někteří z levicových politiků (a středový politik) činnost CEPu za užitečnou, odborně kvalitní ani objektivní nepovažují. Větší část uznává s výhradami její užitečnost a odbornou kvalitu v určitých oblastech, spíše než za objektivní ji však považují za ideologickou.

ad. g.) *Ovlivňuje jeho činnost rozhodování politiků? Jakým způsobem?*

Pravicoví politici se domnívají, že činnost CEPu rozhodování politiků ovlivňuje, jako příklad uvádějí diskuzi o rovné dani, v jejímž prosazení do programu ODS CEP sehrál rozhodující roli.

Rozhodování levicových politiků činnost CEPu neovlivňuje, ti však uznávají jeho vliv na politiky ODS. Jeho činnost poskytuje ODS širší teoretické a expertní zázemí a tím posiluje její pozici v české politice. Někteří z levicových politiků se domnívají, že CEP pouze hledá zdůvodnění pro již učiněná rozhodnutí.

4. Case Study: EUROPEUM

4.1. Vznik a historie, cíle, právní forma

„Institut pro evropskou politiku EUROPEUM je nezisková, nepolitická a nezávislá instituce. Zaměřuje se na otázky evropské integrace a s ní související transformaci politického, ekonomického a právního prostředí v České republice. Institut má za cíl přispívat svými aktivitami k dlouhodobému rozvoji demokracie, bezpečnosti, svobody a solidarity v Evropě. Institut formuluje stanoviska a nabízí alternativy k vnitřním reformám v České republice se záměrem zajistit její plnohodnotné členství a respektovanou pozici v Evropské unii.“ (www.europeum.org) Založeno bylo v roce 1998 několika členy Institutu mezinárodních vztahů Fakulty sociálních věd Univerzity Karlovy jako občanské sdružení bez jasně stanovených priorit, cílů a pracovních postupů, ale postupně se transformovalo v plnohodnotný think-tank, zaměřující se na otázky evropské integrace. Prvním krokem k tomu bylo založení časopisu Integrace, zabývajících se výhradně na otázky Evropské unie, dalším byla změna charakteru práce Europea tak, aby odpovídalo tomu, jakým způsobem pracují think-tanky v západní Evropě či ve Spojených státech. V rámci Europea tak byly vytvořeny tři výzkumné programy, nadále Europeum vyvíjelo činnost publikační, školící a projektovou. Institut se má pokoušet nejen o generování vlastních myšlenek a vizí, ale také o jejich aktivní prosazování vůči účastníkům rozhodovacích procesů. (Král, 2006: 30)

4.2. Orgány sdružení, osobnosti

V čele občanského sdružení stojí výkonný výbor, v jehož čele stojí ředitel:

- David Král – ředitel občanského sdružení, pedagog na Vysoké škole veřejné správy a mezinárodních vztahů, certifikovaný školitel státní správy v evropských záležitostech
- Radomír Špok – výkonný ředitel občanského sdružení, předseda Sdružení UWC Czech National Committee
- Ivo Šlosarčík – ředitel občanského sdružení pro výzkum, pedagog na Jean Monnet Center of Excellence a FSV UK v Praze
- Věra Řiháčková – bývalá šéfredaktorka časopisu Integrace
- Zuzana Kasáková – redaktorka časopisu Integrace

Na činnost sdružení dohlíží kontrolní komise, jejímiž členy jsou:

- Tomáš Weiss – pedagog na Vysoké škole veřejné správy a mezinárodních vztahů a FSV UK v Praze
- Tomáš Nigrin – pedagog na Vysoké škole veřejné správy a mezinárodních vztahů

Výkonný výbor a kontrolní komisi doplňuje ve struktuře sdružení tzv. Čestné předsednictvo:

- Pavel Telička - bývalý člen Evropské komise a expert European Policy Centre v Bruselu
- Lenka Rovná - vedoucí katedry západoevropských studií FSV UK v Praze, bývalá členka Konventu o budoucnosti Evropy
- Robert Cottrell – dopisovatel časopisu The Economist
- Kirsty Hughes - bývalá zástupkyně šéfa kabinetu komisařky Anny Diamantopoulou a expertka Centre for European Policy Studies v Bruselu, bývalá koordinátorka sítě European Policy Institutes Network
- Philipp Henderson - viceprezident German Marshall Fund of the United States ve Washingtonu
- Stefan Gehrold - ředitel pražské pobočky Nadace Konráda Adenauera
- Heinz-Albert Huthmacher - ředitel pražské pobočky Nadace Friedricha Eberta
- Alasdair Murray - zástupce ředitele Centre for European Reform v Londýně
- Christian Lequesne - ředitel Centre français de recherche en sciences sociales v Praze a ředitel pro výzkum na Sciences Po v Paříži
- Daniel Gros - ředitel Centre for European Policy Studies v Bruselu
- Vít Terauda - ředitelka PROVIDUS Centre for Policy Studies v Rize a předsedkyně Rady Sdružení pro otevřenou společnost (Policy Association for an Open Society, PASOS)

4.3. Financování

Europeum není think-tankem s příliš transparentním hospodařením. Na rozdíl od CEPu nezveřejňuje detailní informace o svém financování. Poslední dostupná výroční zpráva pochází z roku 2003. V tomto roce dosáhly náklady výše 7965 000 Kč a příjmy 7952 000 Kč.

Europeum je financováno z různorodých zdrojů. Jde o následující fondy a nadace:

German Marshall Fund, Konrad Adenauer Stiftung, Friedrich Ebert Stiftung, Open Society Fund, Local Government and Public Service Reform Initiative, British Council. Dále se na financování podílí Evropská komise a Ministerstvo zahraničních věcí ČR. Všechny získané prostředky jsou určeny na financování jednotlivých projektů. Většina projektů je obnovována vždy po roce.

Europeum se pokusilo získat také dárcy z korporátní sféry. V rámci projektu „Vytvoření fundraisingového schématu na základě přidruženého členství“ se pokusilo nabídnutím přidruženého členství komerčním subjektům snížit závislost na grantovém způsobu financování. V rámci tohoto projektu získaly firmy a jednotlivci za roční poplatek 1000 Kč až 50000 Kč možnost využívat různých služeb. (Špok, 2004) Pokusy získat korporátní dárcy však nebyly příliš úspěšné, neboť ti preferují spíše sponzorování charitativních a sportovních aktivit.

4.4. Vztah k politickým stranám a postoj k evropské integraci

Europeum je nepolitická instituce. Není nijak spjata s žádnou politickou stranou a to ani personálně. To ale neznamená, že s politiky nespolupracuje. Europeum nějakým způsobem spolupracuje především s Ministerstvem zahraničních věcí ČR, Úřadem vlády a českými europoslanci.

Co se týče postoje k evropské integraci, převažuje pozitivní vnímání EU založené na premise, že spolupráce a integrace je pozitivní. Europeum nemá vlastní oficiální stanoviska k jednotlivým unijním politikám, stanoviska k nim jsou stanovisky jednotlivých výzkumníků. Europeum se podle svého výkonného ředitele Radomíra Špoka nesnaží formulovat oficiální stanoviska, snaží se být vědecké. (rozhovor, 4.7.2007) Z účasti na některých projektech³³ však vyplývá proevropský postoj institutu.

---

33 Viz. Analýza přednáškové činnosti

4.5. Analýza výzkumné činnosti

Europeum se podílí na velkém množství projektů a ne vždy je jednoduché určit, která činnost – výzkumná, publikační nebo přednášková – je v rámci projektu dominantní.

Výzkumná činnost Europea probíhá ve čtyřech oblastech:

- Budoucnost EU
- Zahraniční politika a transatlantické vztahy
- Svoboda, bezpečnost a právo
- Ekonomické a sociální záležitosti

Výzkum v Europeu můžeme rozlišit na vlastní výzkum členů týmu think-tanku a výzkum prováděný v rámci projektů. Zatímco v rámci vlastního výzkumu se jednotliví pracovníci Europea věnují oblasti svého zájmu a vyjadřují svá vlastní stanoviska, v rámci projektů je obvyklá týmová práce a častá je spolupráce s partnerskými think-tanky a organizacemi EU a státní správy.

Tabulka č. 3: Projekty s dominantní rolí výzkumu

Jméno projektu	Partneři		
	státní správa	instituce EU	think-tanky
Transatlantic Policy Research Grant 2006-7			
Zachraňte veřejné zdroje	*		*
European Security and Defence Policy and Implications of the EU enlargement on the future neighbourhood policy of the EU			*
Veřejná politika a rozvoj center pro veřejnou politiku v Rusku			*
From farm to fork: European experience in introduction of implementation and enforcement of the veterinary and food safety acquis	*		*
Místní referenda v ČR			
From Policy Takers to Policy Makers			*
Feasibility Study for Consular and Visa Cooperation Among Visegrad States for Residents of Ukraine and Moldova	*		*

Vztah vybraných právních nástrojů přijímaných v rámci policejní a soudní spolupráce v trestních věcech k mezinárodněprávním závazkům ČR v oblasti mezinárodní trestní spolupráce.	*		
National review of SAPARD pre-accession assistance impact on national agriculture and rural development			*
Analysis and Promotion of Policy Debate on the European Future of Turkey and Ukraine in Four Central European States			*
Strengthening democracy in SE Europe through accountable control of political parties finances			*

Naprosté většiny projektů se kromě Europea účastní také další výzkumné instituce, nejčastěji z nových členských států EU. Většinou se také jedná o instituce, s nimiž je Europeum spojeno prostřednictvím členství v některé z mezinárodních sítí institutů veřejné politiky a výzkumných center, jako je například EPIN (European Policy Institutes Network) nebo PASOS (Policy Association for an Open Society). Častým cílem výzkumů bylo zjistit, jakým způsobem je řešen určitý problém v jednotlivých zemích. V takovém případě každý z účastnících se institutů připravil případovou studii týkající se země, ve které působí. Europeum některé z projektů přímo koordinovalo. Projekty na nichž Europeum spolupracovalo s státní správou jí byly většinou také spolufinancovány. Jeden z výzkumů byl proveden přímo na zakázku státní správy. Ostatní projekty byly financovány prostřednictvím některé z nadací.

Výstupem výzkumných projektů byly kromě závěrečných zpráv také semináře a konference. Pracovníci Europea odhadli poměr činností, na kterých se Europeum podílí následovně (Král, Špok, 2006):

Tabulka č. 4: Aktivity Europea

Analýza, výzkum	40%
Výuka	10%
Kreativní práce	10%
Komunikace, publikace, konference	30%
Obhajoba	10%

4.6. Analýza publikační činnosti

4.6.1. Informační portál EurAktiv.cz

„EurActiv.cz je český informační portál o dění v Evropské unii. Poskytuje přehledný soubor aktuálních článků a analýz z různých oblastí evropské politiky v českých souvislostech.“³⁴ Vydáván je ve spolupráci se slovenskou společností I-Europa³⁵ Jde o českou verzi bruselského portálu www.EurActiv.com, kromě publikování lokalizovaných článků nabízí také vlastní informace zasazené do českých souvislostí. Kromě aktuálních informací z EU nabízí také Link Dossiers, tedy komplexní soubory informací k určitému specifickému tématu, aktualizované informace o fondech EU a možnostech financování, databázi osob zapojených do procesu evropské integrace na evropské i české rovině a rozsáhlý systém odkazů. Stránky nabízejí také možnost registrovat e-mailovou adresu, na kterou bude následně zasílán newsletter.

4.6.2. Časopis Integrace

V letech 2000 až 2005 vydávalo Europeum internetový časopis Integrace, „jehož cílem bylo poskytnout vyvážené a objektivní informace odborné veřejnosti o procesu ČR k EU, stejně jako o vnitřním vývoji v Unii. Integrace se tak stala svého času ojedinělým periodikem, zabývajícím se výhradně otázkami Evropské unie.“ (Král, 2006: 30) Vyšlo celkem 13 čísel v elektronické podobě a 4 tištěné sborníky, shrnující nejzajímavější články. Časopis tedy vycházel nepravidelně, průměrně čtyři čísla ročně.

Archivní stránky časopisu Integrace jsou k nalezení na www.integrace.cz. Vydávání časopisu bylo ukončeno se startem portálu EurAktiv.cz.

4.7. Analýza přednáškové činnosti

V rámci přednáškové činnosti musíme rozlišit samostatné přednášky organizované či spoluorganizované Europeem a přednášky, semináře a školení uspořádané v rámci projektů.

Europeum uspořádalo celkem téměř dvě desítky samostatných přednášek a seminářů a desítku konferencí, z nichž část byla s mezinárodní účastí. Tématy konferencí byly budoucnost EU, boj proti terorismu, otázka členství Turecka v EU a transatlantické vztahy.

---

34 EurActiv.cz – informační portál o dění v EU (www.europeum.org)

35 vydavatel portálu www.EurActiv.sk

Partnery Europea při jejich pořádání byly především Univerzita Karlova, Konrad Adenauer Stiftung, Friedrich Ebert Stiftung, Ústav mezinárodních vztahů, Mezinárodní politologický ústav Masarykovy university a Centre for European reform. Množství dalších přednášek a seminářů proběhlo v rámci projektu:

Tabulka č. 5: Projekty s dominantní rolí přednášení

Jméno projektu	Partneři		
	státní správa	instituce EU	think-tanky
Analýza a debata o dalším rozšiřování Evropské unie - Pojízdna akce v České republice, Polsku a Lotyšsku			*
EP Generation: cesta ke společné Evropě, Evropský parlament a já: 50 let od Římských smluv		*	*
Sdílení zkušeností žurnalistů a nevladních organizací z přístupového procesu k EU			
Letní škola pro běloruské studenty	*		
Jsem evropský občan. Jak se dozvím o svých právech?	*	*	
Rozhovory s mocí (Česko-Bělorusko 2006-2008)	*		
Evropská ústava z pohledu středoevropských neziskových organizací	*	*	*
Příprava neziskového sektoru na zapojení do aktivit financovaných ze strukturálních fondů (Phare - program rozvoje občanské společnosti)		*	
Zvyšování absorpční kapacity regionu Moravskoslezsko v oblasti rozvoje lidských zdrojů (Phare - program rozvoje lidských zdrojů)	*	*	
Support for the Institute of State Administration for Middle and Top Management	*		
Tréninkové centrum strategického řízení	*	*	

Na rozdíl od výzkumných projektů, které byly podpořeny hlavně nadacemi, bylo mnoho projektů, v nichž dominantní roli hrálo přednášení či výuka, podpořeno Evropskou unií. Některé výukové projekty proběhly přímo na zakázku státních orgánů. Výjimečná při těchto projektech byla spolupráce s partnerskými think-tanky.

Problematická je při těchto projektech nezávislost institutu. Zatímco při projektech, jejichž cílem je školení vedoucích pracovníků, je spolupráce se státními orgány nutná a nezávislost think-tanku nijak neohrožuje, problematičtější jsou některé projekty podporované EU. Například projekt *Jsem evropský občan. Jak se dozvím o svých právech?* vznikl v rámci iniciativy Evropské komise věnované podpoře evropského občanství. Samo Europeum přiznává, že část jeho činnosti tvoří obhajoba.

4.8. Ostatní činnosti

Členové Europea také publikují a vystupují v médiích. Jejich příspěvky však nejsou sledovány. Europeum dále provozuje internetové stránky www.europeum.org, na kterých informuje o své činnosti. Je možné zde nalézt informace o projektech, na kterých se Europeum podílelo včetně závěrečných zpráv u některých z nich, články jeho pracovníků, archiv časopisu *Integrace* a je zde možné zaregistrovat e-mailovou adresu pro zasílání novinek.

Dále je nutno zmínit několik těžce zařaditelných projektů:

Jméno projektu	Partneři		
	státní správa	instituce EU	think-tanky
EUROMOST		*	*
Europanostra (soutěž pro studenty středních škol o Evropské unii)	*		

4.9. Europeum v očích české politické reprezentace

V e-mailovém dotazníku rozeslaném 2.4.2007 se Europea týkaly stejně formulované otázky jako CEPu.

h.) Co se Vám vybaví pod názvem „Institut pro evropskou politiku Europeum“ ?

Europeum není mezi politiky tak známé jako CEP. O jeho činnosti někdy slyšela polovina dotázaných. Ti si většinou vybavili instituci zabývající se záležitostmi evropské integrace. Někteří z nich si vybavili touto institucí vydávané publikace a časopis Integrace.

i.) Využili jste někdy jeho služeb? Jakým způsobem?

Naprostá většina politiků služeb Europea nevyužila. Několik politiků navštívilo jeho webové stránky, případně prolistovali časopis Integrace. Aktivně jeho služeb využili někteří současní a bývalí ministři při formulování politiky ČR k EU a čerpání dotací z jejích strukturálních fondů.

j.) Pokládáte jeho činnost za užitečnou a jeho výstupy za odborně kvalitní a objektivní?

Činnost Europea je pokládána za užitečnou a jeho výstupy za poměrně kvalitní. Někteří politici Europeum považují za velmi proevropské, což je pro levici znakem kladným, pro pravici znakem záporným.

k.) Ovlivňuje jeho činnost rozhodování politiků? Jakým způsobem?

Rozhodování naprosté většiny politiků činnost Europea neovlivňuje. Menšinu politiků jeho činnost ovlivňuje, ale pouze málo významně. Jeho činnost ovlivňuje pouze rozhodování několika současných a bývalých ministrů a to poskytováním kvalitních informací.

Závěr

Think-tanky, tedy všestranné instituce existující obvykle nezávisle na vládě či veřejné správě analyzující veřejnou politiku, snažící se ovlivnit politický proces, poskytující expertízu a poradenství politikům, médiím a veřejnosti, mají zajímavou historii, během níž nabyly různých forem. První think-tanky vznikly na počátku 20. století ve Spojených státech, odtud se po druhé světové válce šířily do západní Evropy a po skončení studené války do postkomunistických zemí. Dnes se setkáme s think-tanky akademickými, think-tanky hájícími určité hodnoty či zájmy a také s think-tanky provádějícími výzkum na zakázku.

Think-tanky můžeme považovat za aktéry zprostředkování zájmů. Zájmy jsou zprostředkovávány jednak politickými stranami, jednak intermediárními institucemi, mezi něž patří kromě think-tanků například odbory, zaměstnavatelské svazy nebo občanská sdružení. V České republice většina think-tanků působí v rámci neziskového sektoru. Ten se těší nejrůznějším daňovým zvýhodněním. Základním problémem neziskových organizací je zajištění finančních prostředků pro svou činnost. Většina českých neziskových organizací má financování zajištěno jen na několik měsíců. Častým řešením je proto personální propojení neziskového think-tanku s komerční firmou. V současné době ubývá zahraničních zdrojů a nahradit je domácími je velmi obtížné. Rozpočet think-tanků se obecně skládá z prostředků určených na projekty a prostředků na provozní financování. Právě ty je velmi těžké získat a proto think-tanky nabízejí nejrůznější konzultativní a vzdělávací komerční služby. Think-tanky jsou obecně považovány za obhájce reform. Právě tuto roli hrály v postkomunistických zemích během procesu transformace, když hájily liberální paradigma vzniklé v letech 1990-91. V České republice na rozdíl od ostatních postkomunistických států vzniklé think-tanky nebyly založeny zahraničními dárci. České politické strany si uvědomily užitečnost politické expertízy a s think-tanky spolupracují. Z výzkumu poptávky po expertíze politického života vyplývá, že think-tanky hrají při rozhodování politiků podpůrnou roli. Nejčastěji jich využívají ministři, poslanci častěji než senátoři, pravice častěji než levice.

Vznik CEPu je spjat s odchodem ODS z vlády v roce 1997 a s vnímanou potřebou po platformě, která by šířila straně blízké názory a hájila liberální paradigma. CEP byl vždy personálně i ideově spjat více s Václavem Klausem než s ODS, proto se domnívám, že spíše než o think-tank stranický se týká o think-tank osobní. Na politický proces působí CEP především prostřednictvím pořádání seminářů a publikování příspěvků v médiích. Nesnaží se působit přímo na vládu, jeho cílovými skupinami jsou spíše jednotliví politici a žurnalisté.

Další jeho cílovou skupinou je samotná ODS. Schopnost think-tanku ovlivnit významně volební program politické strany se projevila ve volbách 2006, kdy základem programu ODS byla rovná daň, na jejímž prosazení do programu ODS sehrál CEP důležitou roli. Schopnost působit přímo na veřejnost projevila CEP v souvislosti s debatou se Smlouvou o ústavě pro Evropu, kdy CEP vydal knihu "Řekneme své ano nebo ne evropské ústavě", která vzbudila velkou pozornost. CEP si díky svým důrazným a často kontroverzním stanoviskům získal pozornost médií a také relativně velký vliv na veřejné mínění. Podle levice je CEP pro ODS velmi užitečný.

Činnost Europea se od činnosti CEPu velmi liší. Na rozdíl od CEPu se nesnaží formulovat svá stanoviska a spolupracuje se státní správou a institucemi EU. Rozdílnost obou přístupů se nejviditelněji projevila v souvislosti se Smlouvou o ústavě pro Evropu, při které Europeum spolupracovalo s vládní delegací při jednáních a propočítávalo jednotlivé hlasovací modely, zatímco CEP tuto smlouvu zásadně odmítl jako nedemokratickou. Zatímco CEP se věnuje především pořádání seminářů a publikační činnosti, Europeum se podílí na množství nejrůznějších projektů. Z toho plyne i častá spolupráce Europea se státní správou, institucemi EU a ostatními think-tanky. Naproti tomu CEP spolupracuje s ostatními think-tanky pouze výjimečně. Dalším rozdílem je, že zatímco CEP se věnuje pouze z jeho pohledu důležitým politickým tématům, Europeum se podílí také na školeních úředníků státní správy či pořádání středoškolské soutěže. Pravděpodobně kvůli větší konkurenci mezi „nezávislými“ výzkumnými organizacemi Europeum nezveřejňuje detailní informace o svém financování. Možná díky své snaze o „neutralitu“ a „vědecký přístup“ je Europeum známé pouze mezi těmi politiky, kteří tématu evropské integrace aktivně věnují.

Think-tanky v České republice úspěšně zapustily kořeny. Přes problémy s financováním se jim do jisté míry daří ovlivňovat rozhodování politiků. Think-tanky ideově vyprofilované mají větší ohlas, jejich vliv je však omezen jen na část politického spektra. Vliv akademických think-tanků je obtížně měřitelný. Zatímco politické strany přímo hájí zájmy svých voličů a lobbisté zájmy svých klientů, think-tanky se snaží zájmy svých klientů expertně podložit. Lze očekávat, že do budoucna bude vliv think-tanků spíše narůstat.

Celkový počet znaků: 78423

Počet slov: 10980

Bibliografický záznam

ŠKROBÁK, Zdeněk. Role think-tanků v politickém systému ČR. Případová studie ideového a akademického think-tanku CEP a Europeum. Praha: Univerzita Karlova, Fakulta sociálních věd, Institut politologických studií, 2007. 63 stran. Vedoucí bakalářské práce: Mgr. Ladislav Mrklas

Anotace

Bakalářská práce „Role think-tanků v politickém systému ČR. Případová studie ideového a akademického think-tanku CEP a Europeum“ se věnuje podmínkám činnosti těchto institucí v prostředí České republiky a tomu, jakým způsobem ovlivňují politický proces a veřejné mínění. V úvodní části je představen termín „think-tank“, popsána jeho historie a formy, jichž může nabýt. V následující části jsou popsány systém zprostředkování zájmů v České republice, právní a finanční podmínky jejich působení, jejich role v procesu transformace a jejich vztahy s politickými stranami. Následuje první část výzkumu poptávky po službách těchto institucí ze strany vrcholných politiků – poslanců a senátorů. Následující dvě kapitoly jsou věnovány srovnání aktivit dvou think-tanků jiného typu. Prvním z nich je Centrum pro ekonomiku a politiku, think-tank hájící určité hodnoty nebo zájmy, druhým akademický think-tank Europeum. V závěru je shrnuta současná situace v České republice a srovnány aktivity obou organizací.

Annotation

Bachelor thesis „The Role of Think-tanks in the Political System of the Czech Republic. Case Study of Ideological and Academic Think-tank CEP and Europeum“ deals with conditions of existence of these institutions and the way they influence political process and public opinion. The introductory part explains term „think-tank“ and describes its history and forms. The following part describes the mediation system, legal and financial conditions of their activity in the Czech Republic, their role in the transition process and their relations with political parties. First part of research on demand for their services from top politicians – deputies and senators - follows. Following two chapters compares activities of two different types think-tanks. The first one, The Center for Economics and Politics is a think-tank that promotes particular values or particular interests, the second one is an academic think-tank Europeum. The final part summarises contemporary situation in the Czech Republic and compares activities of both organizations.

Klíčová slova

think-tank, centrum veřejné politiky, výzkum, zprostředkování zájmů, Česká republika, neziskový sektor, politické strany

Keywords

Think-tank, public policy center, research, mediation of interests, Czech Republic, nonprofit sector, political parties

Použitá literatura

Základní literatura všeobecná:

Fiala, Petr. Schubert, Klaus: Moderní analýza politiky. Uvedení do teorií a metod policy analysis. Barrister & Principal, Brno 2000

Vodička, Karel. Cabada, Ladislav: Politický systém České republiky. Portál, Praha 2003

Základní monografická literatura:

Neperiodická

Barták, Adam: Přidružené organizace Občanské demokratické strany. Magisterská diplomová práce, Masarykova univerzita v Brně, 2006

Boucher, Stephen: Europe and its think tanks: a promise to be fulfilled. Notre Europe, 2004

Goodman, John C: What is a think tank?, dostupné z www.ncpa.org/pub/special/20051220-sp.html, staženo 12.10.2006

Hloušek, Vít. Kopeček, Lubomír: Konfliktní linie v současné české a slovenské politice: mezi stabilitou a změnou, Masarykova univerzita v Brně, IIPS 2005, dostupné z <http://www.iips.cz/upload/working%20papers/hlousek-kopecek.pdf>, staženo 2.4.2007

Klíč, Zbyněk: Postavení a ideové vymezení think-tanku Občanský institut na pozadí situace think-tanků v České republice. Bakalářská práce, Masarykova univerzita v Brně, 2004

Král, David. Špok, Radomír. Bartovic, Vladimír: Public Policy Centres in the Czech Republic. Institut pro evropskou politiku – Europeum, 2006, dostupné z http://www.europeum.org/doc/arch_eur/Public_Policy_Centres_CZ.pdf, staženo 15.10.2006

Krastev, Ivan: The Liberal Estate: Reflections on the Politics of Think Tanks in Central and Eastern Europe, 2000, dostupné z http://www.cls-sofia.org/uploaded/1140954213__the_liberal_estate.pdf, staženo 15.10.2006

Novák, Miroslav: Systémy politických stran. Úvod do jejich srovnávacího studia, Sociologické nakladatelství, Praha, 1997

Pecka, Emanuel: Politická kultura v ČR. VŠE v Praze, 2000

Perrotino, Michel: Political Parties Finances in Czech Republic. Institut pro evropskou politiku – Europeum, dostupné z http://www.europeum.org/doc/arch_eur/political_parties_finances_CZ.pdf, staženo 15.10.2006

Schneider, Jiří: Think-tanky ve visegrádských zemích. Analýza politiky a obhajoba zájmů. Masarykova univerzita v Brně, IIPS 2003

Stone, Diane: Policy Research Institutes and Think Tanks in Western Europe: Development Trends and Perspectives. Local Government and Public Service Reform Initiative, Budapest, 2003

Šlosarčík, Ivo: Research on EU multilevel governance in the Czech Republic and the Slovak Republic: A state of research, 2006, dostupné z <http://www.connex-network.org/govdata/reports/Report-CzechSlovakRepublic.pdf>, staženo 5.10.2006

Periodická

Kopeček, Lubomír: Aplikace rokkanovské teorie cleavages na české politické strany na počátku éry masové politiky, Středoevropské politické studie, č. 2-3 2002, Masarykova univerzita v Brně, IIPS 2006, dostupné z <http://www.cepsr.com/clanek.php?ID=36>, staženo dne 15.5.2007

Quigley, Kevin F. F: Political Scientists and Assisting Democracy: Too Tenuous Links. Political Science and Politics, Vol. 30, No. 3., 1997, pp. 564-567

Příspěvky ve sbornících

Král , David: Aktivita Institutu pro evropskou politiku EUROPEUM při prosazování české vládní pozice v Konventu o budoucnosti Evropy a na mezivládní konferenci 2003-2004 (případová studie). In: Think tanky a jejich společenský vliv. Sborník textů. Americké informační centrum, Praha 2006

Kroupa, Aleš. Mansfeldová, Zdenka: Občanská sdružení a profesní komory. In: Brokl, Lubomír: Reprezentace zájmů v politickém systému České republiky, Sociologické nakladatelství, Praha 1997

Mach, Petr: Rovná daň v ČR: případová studie o úloze think tanku při prosazování politické ideje. In: Think tanky a jejich společenský vliv. Sborník textů. Americké informační centrum, Praha 2006

Mansfeldová, Zdenka: Sociální partnerství v České republice. In: Brokl, Lubomír: Reprezentace zájmů v politickém systému České republiky, Sociologické nakladatelství, Praha 1997

McGann, James: Katalyzátory myšlenek a činů: role think tanků v domácí a zahraniční politice USA. In: Think tanky a jejich společenský vliv. Sborník textů. Americké informační centrum, Praha 2006

Mrklas, Ladislav: Politické vzdělávání v České republice - příklad CEVRO - Liberálně-konzervativní akademie. In: Parlamentní volby 2006 a česká politika. Masarykova univerzita v Brně, IIPS 2006

Dokumenty

The 2005 NGO Sustainability Index: Czech Republic, dostupné z http://www.usaid.gov/locations/europe_eurasia/dem_gov/ngoindex/2005/czech.pdf, staženo 2.4.2007

Špok, Radomír: Informace o výsledcích projektu „Vytvoření fundraisingového schématu na základě přidruženého členství“, 2004, dostupné z http://www.europeum.org/doc/materialy/informace_o_vysledcich_projektu.doc, staženo 8.7.2007

Vajdová, Tereza: Zpráva o neziskovém sektoru v České republice, dostupné z www.institutumeni.cz/res/data/002/000331.pdf, staženo 29.3.2007

Výroční zpráva 2006. Zpráva o činnosti a hospodaření CEPu v roce 2006, dostupné z http://cepin.cz/2006_CEP_Vyrocní_zprava.pdf, staženo 12.6.2007

Internetové stránky

Asociace nezávislých odborů (www.asocr.cz)

Centrum pro studium demokracie a kultury (www.cdk.cz)

Centrum pro ekonomiku a politiku (www.cepin.cz)

Centrem pro sociální a ekonomické strategie (www.ceses.cz)

Centrum pro výzkum veřejného mínění (www.evvm.cas.cz)

Českomoravská komora odborových svazů (www.cmkos.cz)

CEVRO (www.cevro.cz)

Efektivní stát (www.estat.cz)

Euractiv.cz (www.euractiv.cz)

Evropská akademie pro demokracii (www.ead.cz)

Global Analysis & Consulting (www.gac.cz)

Institut pro evropskou politiku – Europeum (www.europeum.org)

Inštitút pre verejné otázky (www.ivo.sk)

Integrace (www.integrace.cz)

Konfederace zaměstnavatelských a podnikatelských svazů (www.kzps.cz)

Liberální institut (www.libinst.cz)

Masarykova dělnická akademie (www.masarykovaakademie.cz)

Mezinárodní politologický ústav Masarykovy univerzity v Brně (www.iips.cz)

Neziskovky (www.neziskovky.cz)

Občanský institut (www.obcinst.cz)

Seznam příloh

Příloha č. 1: Srovnání CEPu a Europea (tabulka)

Příloha č. 2: Adresář zmíněných organizací

Příloha č. 1: Srovnání CEPu a Europea

	CEP	Europeum
Rok založení	1998	1998
Právní forma	Občanské sdružení	Občanské sdružení
Zakladatelé	Václav Klaus	Lenka Rovná, David Král, Pavel Černoš
Počet zaměstnanců	3	12
Rozpočet 2006	4585 tisíc Kč	nezveřejňuje
Klíčové dárci	nezveřejňuje	German Marshall Fund, Konrad Adenauer Stiftung, Friedrich Ebert Stiftung, Open Society Fund, Local Government and Public Service Reform Initiative, British Council, Evropská komise
Granty	ne	MZV, EK, EP, OSI
Spolupráce se státní správou	politika nepřijímání žádných státních či obecních dotací	ano
Spolupráce s institucemi EU	ne	ano
Spolupráce s think-tanky	ad hoc - CEVRO	ano, v rámci mezinárodních sítí
Členství v mezinárodních sítích	ne	EPIN, PASOS
Hodnotové zaměření	konzervativně-liberální	prointegrační
Vztahy s politickými stranami	blízké vztahy s ODS	Ne
Cílové skupiny	Politici, akademici, studenti, žurnalisté	Politici, žurnalisté, akademici, úředníci
Aktivity	Semináře, přednášky, publikace	Výzkum, semináře, přednášky, školení, publikace
Klíčové projekty (a témata)	<ul style="list-style-type: none"> - koncept rovné daně - budoucnost EU - životní prostředí - demokracie 	<ul style="list-style-type: none"> - EurAktiv.cz - rozšiřování EU - budoucnost EU - posilování neziskového sektoru - školení vedoucích pracovníků státní správy - podpora běloruské opozice

Příloha č. 2: Adresář zmíněných organizací

Think-tanky

Adam Smith Institute www.adamsmith.org

Asociace pro mezinárodní otázky (AMO) www.amo.cz

Centre français de recherche en sciences sociales (CEFRES) www.cefres.cz

Centre for European Reform (CER) www.cer.org.uk

Centre for European Policy Studies (CEPS) www.ceps.be

Center for International Private Enterprise (CIPE) www.cipe.org

Centrum pro ekonomiku a politiku (CEP) www.cepin.cz

Centrum pro sociální a ekonomické strategie (CESES) ceses.cuni.cz

Centrum pro studium demokracie a kultury www.cdkbrno.cz

CEVRO www.cevro.cz

Efektivní stát www.estat.cz

Evropská akademie pro demokracii (EAD) www.ead.cz

European Policy Centre www.epc.eu

Evropsko-české fórum (ECF) www.ecf.cz

Fontes Rérum www.fontes-rerum.cz

Global Analysis & Consulting, www.gac.cz

Heritage Foundation www.heritage.org

Institut pro evropskou politiku EUROPEUM www.europeum.org

Institut pro sociální a ekonomické analýzy (ISEA) www.isea-cz.org

Liberální institut www.libinst.cz

Masarykova dělnická akademie www.masarykovaakademie.cz

Mezinárodní politologický ústav Masarykovy univerzity v Brně (IIPS) www.iips.cz

National Institute for Research Advancement (NIRA) www.nira.go.jp

Občanský institut www.obcinst.cz

PROVIDUS Centre for Policy Studies www.providus.lv

Teoreticko-analytické pracoviště KSČM, www.ksem.cz/ref.asp?thema=3768&category=

Ústav mezinárodních vztahů (ÚMV) www.iir.cz

Ústav pro ekopolitiku www.ekopolitika.cz

Nadace

Bosch Stiftung www.bosch-stiftung.de

British Council www.britishcouncil.org

CEE TRUST - Trust for Civil Society in Central & Eastern Europe www.ceetrust.org

Ford Foundation www.fordfound.org

Freedom House www.freedomhouse.org

Fridrich Ebert Stiftung www.fes.de

Fridrich Naumann Stiftung www.fnst-freiheit.org

German Marshall Fund www.gmfus.org

Local Government and Public Service Reform Initiative <http://lgi.osi.hu>

Konrad Adenauer Stiftung (KAS) www.kas.de

Mott Foundation, www.mott.org

Open Society Fund www.osf.cz

United Nations Development Programme www.undp.org

The U.S. Agency for International Development (USAID) www.usaid.gov

Sítě

European Policy Institutes Network (EPIN) www.epin.org

Policy Association for an Open Society (PASOS) www.pasos.org

Mezinárodní organizace

International Monetary Fund (IMF) www.imf.org

Organisation for Economic Co-operation and Development (OECD) www.oecd.org

The World Bank, www.worldbank.org

**UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE
FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD**

PROJEKT BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Role think-tanků v politickém systému ČR. Případová studie ideového a akademického think-tanku CEP a Europeum

Zdeněk Škrobák

**Vedoucí práce: Mgr. Ladislav Mrklas
Obor: Politologie a mezinárodní vztahy**

V Praze dne 15.10. 2006

Úvod

Tématem této bakalářské práce je role, jakou hrají tzv. think-tanky v českém politickém systému. Kladu si otázku, jakou roli hrají think-tanky při formulování a prosazování veřejného zájmu a jak se tato role liší od role politických stran a lobbistů. Toto téma nepatří v rámci české politologie mezi témata často zkoumaná a samotný pojem think-tank není mezi neobornou veřejností příliš znám a proto se tato práce pokusí objasnit problém na všech nutných rovinách, tedy na rovině obecné, v níž se pokusím definovat samotný termín a popsat problém vztahu poznání a moci, střední rovině, v níž se budu ptát na situaci v České republice a na rovině zcela konkrétní, v níž analyzuji funkce konkrétních institucí.

Jako nejlepší cesta pro zjištění vlivu think-tanků na politický proces a artikulaci veřejného zájmu v České republice se mi jeví analýza činnosti jedné konkrétní této instituce. Protože však, jak ukážu v části práce zabývající se typologií těchto organizací, existuje nevyčísitelné množství forem, jaké tyto organizace na sebe berou, považuji za nejlepší cestu jak dospět k objektivním výsledkům prozkoumat think-tanky alespoň dva, a to jiného zaměření. Za dva základní typy a z hlediska cíle své činnosti protiklady většina výzkumníků považuje think-tank obhajující určité hodnoty nebo zájmy a think-tank akademický. Tyto dva typy jsem se rozhodl prozkoumat i já a to na konkrétních případech Centra pro ekonomiku a politiku a Institutu pro evropskou politiku – Europeum. Prvním z nich je think-tank hájící hodnoty svobodné společnosti a tržní ekonomiky, založený současným prezidentem Václavem Klausem a mající blízko k politické straně – ODS, a proto bývá označován jako stranický. Naproti tomu Europeum můžeme považovat za think-tank akademický, jehož hlavní činností je výzkum.

Pro téma práce jsem se rozhodl zejména proto, že se jedná o jev v České republice nepříliš zkoumaný, přestože v západních demokraciích hrají tyto instituce důležitou roli. Doufám, že tato práce bude hodnotným příspěvkem k tématu.

OSNOVA

Úvod

1. Teoretická část

1.1. Výzkum tématu

1.2. Vztah poznání a moci

1.3. Definice pojmu think-tank

1.4. Typologie think-tanků

1.4.1. Podle jejich organizační formy

1.4.2. Podle role výzkumu a vztahu k politické scéně

1.4.3. Podle způsobu vzniku

1.4.4. Anglosaský a kontinentální model

2. Think-tanky v ČR

2.1. Zprostředkování zájmů v politickém systému ČR

2.2. Právní a finanční podmínky vzniku think-tanků

2.3. Role think-tanků v procesu transformace

2.4. Vztah think-tanků a politických stran

2.5. Poptávka po expertíze politického života - výzkum

2.6. Trendy na „trhu“ politické expertízy v ČR

3. Case Study: CEP

3.1. Vznik a historie, cíle, právní forma

3.2. Orgány sdružení

3.3. Lidé spjatí se sdružením

3.4. Financování

3.5. Vztah k politickým stranám

3.6. Analýza vydavatelské činnosti

3.7. Analýza přednáškové činnosti

3.8. Ostatní činnosti

4. Case Study: EUROPEUM

4.1. Vznik a historie, cíle, právní forma

4.2. Orgány sdružení

4.3. Lidé spjatí se sdružením

4.4. Financování

4.5. Analýza výzkumné činnosti

4.6. Analýza přednáškové činnosti

4.7. Ostatní činnosti

Závěr

Seznam odborné literatury

Základní literatura všeobecná:

Fiala, Petr. Schubert, Klaus: Moderní analýza politiky. Uvedení do teorií a metod policy analysis. Barrister & Principal, Brno 2000

Vodička, Karel. Cabada, Ladislav: Politický systém České republiky. Portál, Praha 2003

Základní monografická literatura:

Think tanky a jejich společenský vliv. Sborník textů. Americké informační centrum, Praha 2006

Goodman, John C: What is a think tank?, dostupné z www.ncpa.org/pub/special/20051220-sp.html, staženo 12.10.2006

Klíč, Zbyněk: Postavení a ideové vymezení think-tanku Občanský institut na pozadí situace think-tanků v České republice. Bakalářská práce, Masarykova univerzita v Brně, 2004

Král, David. Špok, Radomír. Bartovic, Vladimír: Public Policy Centres in the Czech Republic. Institut pro evropskou politiku – Europeum, dostupné z http://www.europeum.org/doc/arch_eur/Public_Policy_Centres_CZ.pdf, staženo 15.10.2006

Krastev, Ivan: The Liberal Estate: Reflections on the Politics of Think Tanks in Central and Eastern Europe, In: McGann, James G.; Weaver, R. Kent. eds.: Think Tanks and Civil Societies. Catalysts for Ideas and Action. Transaction Publisher, New Brunswick 2000

Perrotino, Michel: Political Parties Finances in Czech Republic. Institut pro evropskou politiku – Europeum, dostupné z http://www.europeum.org/doc/arch_eur/political_parties_finances_CZ.pdf, staženo 15.10.2006

Schneider, Jiří: Think-tanky ve visehradských zemích. Analýza politiky a obhajoba zájmů.
Masarykova univerzita v Brně, IIPS 2003

Šlosarčík, Ivo: Research on EU multilevel governance in the Czech Republic and the Slovak Republic: A state of research, 2006, dostupné z <http://www.connex-network.org/govdata/reports/Report-CzechSlovakRepublic.pdf>, staženo 5.10.2006

Quigley, Kevin F. F: Political Scientists and Assisting Democracy: Too Tenuous Links.
Political Science and Politics, Vol. 30, No. 3. (Sep., 1997), pp. 564-567

Internetové stránky

Centrum pro demokracii a kulturu (www.cdk.cz)

Centrum pro ekonomiku a politiku (www.cepin.cz)

CEVRO (www.cevro.cz)

Institut pro evropskou politiku – Europeum (www.europeum.org)

Liberální institut (www.libinst.cz)

Neziskovky (www.neziskovky.cz)

Občanský institut (www.obcinst.cz)